Nummer 44 Donderdag 30 October 1930 30ste Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

Zuidelijk Minahassa Comité

Afdeeling Den Haag.

Teneinde alles in het werk te stellen, dat medio December de trekking voor de loten kan plaats hebben, zal Vrijdagmiddag 31 October ten 3 ure in Huize Voorhout een vergadering met de leden van het aanbevelingscomité gehouden worden, om den verkoop te regelen van kaarten, toegang gevende tot de uitvoering der Italiaansche opera: „Il barbiere di Seviglia", muziek van Rossini, met medewerking van het Cupidon ballet op muziek van Mozart.

De opvoering heeft plaats op 27 November a.s. ten 8 ure. De kaarten geven recht op een aantal loten naar verhouding van den entreeprijs.

Geeft U op als lid van het Aanbevelingscomité!

Koopt kaarten! Gij bevordert een nationaal belang!

Voor het Comité,

F. VAN PESKI,
Voorzitter.

Premie: Insulinde Kalender.

Ter aanmoediging van het toetreden tot onze Vereeniging, heeft het Hoofdbestuur een premie uitgeloofd — voor zoolang de voorraad strekt — aan elk lid dat in het tijdvak van heden tot einde December van dit jaar, een nieuw lid, of meer leden, aanbrengt.

Die premie bestaat in den bekenden, typografisch als anderszins, bijzonder fraai uitgevoerden Insulinde kalender 1931 (Uitgave Weenenk en Snel, 's Gravenhage).

Zoodra de kalender, bewerkt en van foto's voorzien door den heer dr. W. G. N. v. d. Sleen te Haarlem, in den handel voor f 3.50 verkrijgbaar, gereed is, zal hiervan mededeeling geschieden in dit blad.

P. S. Zij, die na 1 October 1930 als lid tot de Vereeniging toetreden (minimum contributie f 5.— per jaar) ontvangen gratis, het Koloniaal Weekblad voor het laatste kwartaal van dit jaar en hebben vrijen toegang tot de lokalen der vereeniging alsmede tot tentoonstellingen, lezingen, voordrachten enz.

De zorg voor de volksgezondheid in Indische steden.

„De Zorg voor de Volkshuisvesting in de Stadsgemeenten in Ned. Oost-Indië, in het bijzonder in Semarang, door Ir. G. Flieringa."

Het korte, maar van bewondering getuigende voorwoord van J. H. Valckenier Kips, die het boek aan de Indische ambtenaren aanbeveelt als een bijdrage tot bevestiging van een zegenrijk Nederlandsch gezag, over een dat gezag eerend Ned.-Indië, zegt genoeg.

Dat dit boek zulk een aanbeveling waard is, dankt het in de eerste plaats aan den naarstigen arbeid, verbonden aan het schiften en overzichtelijk maken van de wetten, gouvernementsbesluiten en ordonnantiën, die het recht op den grond beheerschen en van den adat in het desa- en kampongvraagstuk.

Doch ook de beschrijving van de techniek der volkshuisvesting en stadsuitbreiding en de daarmede bereikte resultaten maken het boek interessant.

Hoe er met moderne middelen naar dit doel gestreefd wordt, leeren ons de verslagen der congressen van 1922 en 1925 te Semarang gehouden en uitgeschreven door de Sociaal-technische vereeniging aldaar.

In zijn inleiding noemt schrijver de verbetering der volkshuisvesting een der factoren die het Nederlandsch gezag in Indië rechtvaardigen. Hij geeft een overzicht van wat er sinds 1913 op dit gebied gedaan is en wijst op de moeilijke problemen van rechtstoestanden bij de autochtone bevolkingen. Hij besluit zijn inleiding met te zeggen dat Semarang als voorbeeld gekozen is om een overzicht te geven van de rechtsmiddelen, die aan gemeenten ter beschikking staan om tot Saineering der volkshuisvesting te geraken. Semarang schijnt aan de spits der gemeentelijke werkzaamheden te staan.

In Hoofdstuk I worden de vestiging van het Nederlandsch gezag, het recht op den grond, de particuliere landerijen en de woeste gronden behandeld. Schrijver geeft een kort overzicht van de geschiedenis der Souvereiniteitsverhoudingen in den tijd der O. I. compagnie en de verandering daarin ontstaan tijdens de Bataafsche republiek onder Daendels. Hij vertelt hierna hoe onder Raffles den grondslag werd gelegd tot die staatkunde, welke de souvereine plichten van den overheerscher boven diens handelsbelangen plaatst. Daarna volgt een overzicht der bestuursstelsels tot heden.

In Hoofdstuk II worden de Indische Stadsgemeenten besproken. Door de decentralisatiewet van 1913 is het mogelijk de hygiëne beter door te voeren in de 32 bevolkingscentra, als steden aangeduid. De ambtelijke moeilijkheden die zich voordeden in de machtsverhouding tusschen B. B., B. O. W. en gemeenten worden behandeld, alsmede het overgaan van ambtenaren van den eenen tak van dienst in den anderen.

Wat er voor gemeenten vastzit aan: aanleg van wegen, bruggen, riool- en spoelleidingen, goten, watervoorziening, pasars, reiniging en besproeiïng, bouw- en woningtoezicht, verbetering en aanleg van begraafplaatsen, brandweer, straatverlichting en regeling van het verkeer, laat zich begrijpen. Het Europeesch en Inlandsch kadaster wordt besproken. Hoewel het beschermde inlandsche bezit niet voor vervreemding vatbaar is, is door slap toezicht op de ordonnantiën veel grond in bezit geraakt van chineezen, arabieren en Europeanen. Zulke gronden, de particuliere landen die we aan Daendels danken en ook het kampongbezit, leggen stadsuitbreiding groote moeilijkheden in den weg. Het Kampongvraagstuk is vooral voor Semarang, dat geheel op desagronden ontstaan is, van groot belang.

In Hoofdstuk III worden de bijzondere Indische omstandigheden beschreven; klimaat, hygiëne, het koloniale karakter der Indische stad met zijn verschillende rassen van bewoners met hun verschillende bedrijven. De 35 foto's in dit hoofdstuk geven ons een indruk van de woongelegenheden op Java en Sumatra. Verder zijn eenige pasars en ook eenige, voor de stadsuitbreiding zoo hinderlijke, Chineesche graven afgebeeld.

Hoofdstuk IV is gewijd aan de congressen, bijeengeroepen in 1922 en 1925, door de Sociaal-Technische Vereeniging te Semarang. Aan deze congressen werd deelgenomen door vele belangstellenden in de volkshuisvesting, hygiënisten en architecten en door afgevaardigden van de gouvernementsdiensten die met „Openbare Werken" te doen hadden. Bepleit werd, de grondbeginselen die in Europa bij de uitbreiding van Stedenbouw gevolgd worden, ook in Indië toe te passen. Het succes van het eerste congres was de in Mei

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.— 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

Bad- en Zweminrichting „DE REGENTES"
Weimarstraat 63, Den Haag
Telefoon 32739
In de onmiddellijke nabijheid van de tramlijnen 3, 5 en 12
Moderne inrichting, voldoend aan de hoogste eischen van hygiëne en comfort
Zwembaden - Kuipbaden - Stortbaden
Stoom- en heete Luchtbaden
Zeezout-, Dennen-, Koolzuur- e. a. Baden — Waterbehandeling — 5483

Leden van „Oost en West".
Het aangewezen adres voor 1e kwaliteit **Melk en Melkproducten** is de N.V. Melkinrichting **„DE NIEUWE LANDBOUW"** 5443
DEN HAAG: N.W. Buitensingel 50 Telefoon 33855.
SCHEVENINGEN: Wassenaarschestr. 127 Telefoon 50363.

SCHRIJFMACHINES.
Nieuwe en gebruikte Schrijfmachines, ook Reismachines vanaf f 25.— leveren wij met volledige garantie. -- Alle reparaties, met origineele onderdeelen, vlug en billijk. — Verhuren van machines vanaf f 7.50 per maand. 5428
AMERICAN TYPEWRITER TRADE
RIJSWIJKSCHEPLEIN 34a, DEN HAAG — TELEF. 14231

P. G. C. HAJENIUS
OPGERICHT 1826 5467
AMSTERDAM Rokin 92/96
'S-GRAVENHAGE Noordeinde 64
SIGAREN SIGARETTEN, TABAK

Fa. J. H. van Andel
Huishoudelijke Artikelen,
- Electrische Apparaten - 5432
Electro Vapour Radiatoren, G. E. Koelkasten
Willemsparkweg 30, Tel. 25882, A'dam Z.
Aanbevolen adres voor leden van „Oost en West".

Waarheid is vaste grond, leugen drijfzand.

KAWEE'TJES

DEN HAAG

J. v. d. PUTTEN - Boreelstraat 18 - DEN HAAG
MODES, JAPONNEN EN MANTELS NAAR MAAT 5249

Deelgenoot
met ƒ 10.000 gevraagd voor oprichting fabriek met 100% winst. Geld en fabriek in eigen beheer. Fabrieksruimte in Den Haag (Holland) aanwezig.
Brieven franco No. 5574 bureau van dit blad, Wagenstraat 37, Den Haag.

JUDELS
PATISSIER
ERNATAART
ALLÉÉN 5360
FRED. HENDRIKLAAN 189 — TELEFOON 54780

Het adres voor Bandages, Breukbanden, Elastieken Kousen enz. enz. is
Maison „SANTÉ" 5562
SPUI 181a, DEN HAAG — Telefoon 80557

HET BEST GESORTEERD SIGARENMAGAZIJN IS

5343
GROOTE MARKTSTRAAT 37 — DEN HAAG

INSTITUUT HANSA, PEDICURE D.pl.
Aanbevolen door Doktoren.
HARSTENHOEKSTRAAT 31. TEL. 52764.
GEVESTIGD SINDS 1922. 5532

„De Vier Jaargetijden"
Valeriusstraat 80, Den Haag
- Specialiteit Indische Uitzetten -
5445

Adviezen Indische Belastingen
Laan v. Meerdervoort 26, 's-Hage. — Tel. 36520.
A. DE GOEDE, 5270
Oud-Ontvanger Reg. en Oud-Insp. van Fin. N.O.I.

VERLOFGANGERS.
Bij vestiging in Duinoord, koopt dan Uw VISCH bij
P. v. VOSSOLE-PLUGGE
Lijsterbesplein 5, Den Haag. — Telefoon 90757.
☞ Gebakken Visch, WARM thuisbezorgd. 5560

Gereserveerd voor: 5255
Firma L. PLEIJSIER,
Sigarenmagazijn „Cosmopolité"
Rijswijksche weg 588, Den Haag.

RIJSWIJK (Z.-H.)

Banketbakkerij „PONSEN"
Bestellingen voor feestgelegenheden extra korting.
ƒ 10.— aan bons geeft recht op een tablet chocolade à ƒ 1.—
— TELEFOON 10529 — 5282
RIJSWIJK, Heerenstraat 52 — Telefoon 18062

APELDOORN

STOOMVERVERIJ en CHEMISCHE WASSCHERIJ
„DE VELUWE"
FIRMA W. H. T. KÖPCKE & Zn., APELDOORN
Opericht 1917 5411
TELEFOON 821 BRINKLAAN 33

STEENKOLENHANDEL
D. Rijken, Osseveldweg 19. Tel. 1138
Aanbevolen adres voor leden van „Oost en West".
Giro 104627. 5459

NIJMEGEN

FIRMA C. KNIJFF & ZOON
KLEEDING NAAR MAAT
JOHAN VIJGHSTRAAT 21 — TELEFOON 756
NIJMEGEN
STALEN OP AANVRAGE 5334

G. JANSSEN—MIGGELS
BLOEMEN-MAGAZIJN
In de Betouwstraat 40 — NIJMEGEN 5490
Telefoon 899. Opgericht 1895.
Bekr. met 40 1e prijzen op verschillende tentoonstellingen

HILVERSUM

HILVERSUM **NOORDMAN kleedt U beter** BUSSUM
5414

Tehuis aangeboden
te HILVERSUM, bij dame met 10-jarig dochtertje zeer langen tijd in Indië geweest zijnde. Mooie omgeving en vlak bij lagere scholen en gymnasia. Brieven onder no. 5585 bur. „Kol. Weekblad", Wagenstraat 37, Den Haag.

ARNHEM

LUXE KOPER- EN TINWERKEN
Firma J. GRUTTERINK, Rijnstraat 7
ARNHEM.
Electrische Lampen en Luxe Huishoudelijke Artikelen. (5389) Telefoon 23529.

ROTTERDAM.

STOOM- WASCH- EN STRIJKINRICHTING
voor Overhemden, Boorden, Manchetten, Fijne Damastin, Tafelkleeden, Gordijnen, Tricot-Goederen (Systeem Jaeger) enz.
BANIERSTRAAT 60a — Telefoon 41889
Beveelt zich beleefd aan bij Indische families. C. MOLIJN.
5283

BREDA.

A. DE KONING & ZOON - GINNEKEN
— DESKUNDIGE TUIN-ARCHITECTUUR —
AANLEG EN ONDERHOUD VAN TUINEN
Rotstuinen — Borders — Flagstons Tuinpaden
Artistiek Bloemwerk — Speciale Cacteeën Cultuur
MOLENSTRAAT 9 5265 Telefoon 1499 (Breda)

P. A. VAN DONGEN
Giro No. 123452 5272
Karrestraat 22 **BREDA** Interc. Telefoon 63
Handel in Oesters, Visch en Comestibles

Fongers Rijwielen — Van Delft's Kinderwagens
Jaarsma Vulcana Victoria Haarden — Luxe Artikelen
CHARLES JONKERS 5271
FIRMA JOS. JONKERS & ZOON
HAAGDIJK 3 — TELEF. 24 **BREDA**

DE FIRMA WOLTERBEEK—SMITS
N. GINNEKENSTRAAT 33 **BREDA**
Beveelt zich beleefd aan voor levering van alle Indische Artikelen en Comestibles, alsook voor volledige Indische Rijsttafels. — Telephoon 199. — 5276

Tel. 1923 TE BREDA Tel. 1923
is het van ouds bekende adres voor solide
Rolluiken, Jalouziëen en Zonneschermen
Firma G. v. d. VELDEN
Alle voorkomende reparatiën.
Kantoor en Fabriek Haven 11—11a.
5548

Firma H. van Besouw
MARKT 27. - Tel. 504. - BREDA.
Oud solied adres voor 5545
Tropen Uitzetten.
Vraagt prijscouranten of bezoek.

Den Leden wordt beleefd doch dringend verzocht bij adresverandering ten spoedigste hiervan mededeeling te doen: in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, K. Voorhout 6, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger den Heer L. M. F. PLATE, Oud-Ind. Hoofd-Ambtenaar te Malang.

AMSTERDAM

Kunsthandel JACQUES AA
Vijzelstraat 105. — Telefoon 30798. — Amsterdam.
Origineele Schilderstukken, Etsen, Pastels, van bekende Meesters, w.o. Hobbe Smith—Garf, Versteeg, Martin Monnikendam etc. — Vakkundige, gratis verpakking voor de tropen. 5525

Familie Pension GEELHUIJSEN
STADHOUDERSKADE 131, AMSTERDAM. - Tel. 25668.
Ruime kamers op 1en stand, uitst. keuken. K. en w. str. w. badk. Prijs v.a. ƒ 4.— p. p. p. d. Fam. red. 5461
Aanbevolen adres voor leden van „Oost en West".

Hoeden - Mantels - Japonnen
L. AUÉ (v.h. Maison Henri) 5485
Keizersgracht 770 — AMSTERDAM — Tel. 46749
(Aanbevolen adres voor leden van „Oost en West")

Gimmy N.V., Rozengracht 57
A'dam, Telef. 33566
Neerlands' grootste Radio- en Gramophoonhuis
Ruime keuze - Gemakkelijke condities
5491

LEIDEN

Bloemenmagazijn C. KRIEST
Korevaarstraat 6, LEIDEN — Telefoon 1508
Smaakvol en goed verzorgd Bloemwerk
Grafkransen 5252 Bruidsbouquetten

Kapok- en Matrassenfabriek „KLEINE"
LEIDEN — Stationsweg 47a
Levering van Matrassen, Ledikanten enz. ook in huur, per dag, per week, per maand of langer. 5246

AMERSFOORT

Stoomwasscherij „DE HOOP"
(GEBR. NIEUWLAND) 5300
Tel. no. 170. AMERSFOORT.
Beveelt zich beleefd aan bij Indische Familiën.

Fa. OOSTERVEEN
Langestraat 42 — Telefoon 77
Het meest gesorteerde Magazijn van: 5541
KRUIDENIERSWAREN, COMESTIBLES, DELICATESSEN, FIJNE VLEESCHWAREN, INDISCHE ARTIKELEN.

BERGEN OP ZOOM

Luxe Bakkerij van Dixhoorn
KREMERSTRAAT 15—17. Telefoon 189.
BERGEN OP ZOOM (5482) Anno 1856
— LEKKER BROOD —

De Geëmployeerde bij de Suiker-Industrie

Bij ons Informatie-bureau is verkrijgbaar de juist verschenen 3e en verbeterde uitgave van dit boekje, dat een overzicht geeft van den werkkring en de vooruitzichten, benevens van de inrichtingen tot opleiding voor die industrie. De bewerking geschiedde door de H.H. H. Ch. G. J. van der Mandere, Secretaris van den Bond van Eigenaren van N.-I. Suikerondernemingen en A. Voskuil, Oud-gedelegeerde van de Mij. tot Exploitatie van de Suikerondernemingen Sentanen-Lor, Brangkal en Dinoyo.

Bijgewerkt met de laatste gegevens. Zeer belangrijk! Prijs ƒ0.75, ƒ0.06 portokosten.

HET HOOFDBESTUUR.

HOTEL DES DEUX VILLES
BUITENHOF — 's-GRAVENHAGE
Telefoon 15950, Telegram adres TWEESTEDEN
Kamers met stroomend water en privé-bad

RESTAURANT DES DEUX VILLES
Groote Zalen en Salons voor
Collations - Diners - Recepties
— Diner Concert — 5104

1925 ingestelde dienst der volksgezondheid, waarvan een afzonderlijke afdeeling de volkshuisvesting zou behartigen.

Op het congres van 1925 werd behandeld: a. de Inlandsche woningbouw; b. de duurzame verbetering van slechte kampongs. Op bevordering van bouwen door de bevolking zelf wordt aangedrongen als uiting van inlandsche samenleving. De liefde van den Javaan voor zijn woning is bekend. Bouwgrondpolitiek, die in goede banen te leiden is en credietverleening, zijn ook onderwerpen in dit 2e congres. Het kampongvraagstuk wordt toegelicht door de inlandsche leden van den gemeenteraad te Batavia.

In Hoofdstuk V worden de rechtsmiddelen besproken. De onteigeningswet van 1922 geeft den gemeenten bevoegdheid in het belang der volkshuisvesting te onteigenen. Ook hebben de gemeenten in 1926 gelegenheid gekregen, preferentierecht te doen gelden op gouvernementsgronden door particulieren in eigendom gevraagd, waardoor grondspeculatie voorkomen wordt. In ruime mate is hiervan gebruik gemaakt en voor de gemeenten een grondbedrijf ontstaan, waarbij voor uitbreiding gezorgd wordt. Bouwklare perceelen worden zoo goedkoop mogelijk in eigendom of erfpacht beschikbaar gesteld. De financieering is opgedragen aan Naamlooze Vennootschappen. De aandeelen zijn genomen voor ¼ door de gemeente en voor ¾ door de landsregeering. Bij de oprichting worden 10 % volgestort. Hooger dan 6 % dividend mag niet gemaakt worden. Bij deze N. V. kan met leeningsgeld gewerkt worden en bestaat daardoor een groote onafhankelijkheid van den stand van de geldmiddelen der regeering.

Deze regeling door den Ir. A. de Mooy voorgesteld, ontzeilt de groote lasten aan de schatkist opgelegd, zooals die in Nederland ondervonden zijn door de regeling in het K. B. van 20 April 1921 S. 679.

Hoofdstuk VI doet ons den tegenwoordigen stand der werkzaamheden zien en de vorderingen, gemaakt in de steden Semarang, Bandoeng, Batavia, Soerabaja en Medan. Bewondering voor het werk dat in Indië op het gebied van volkshuisvesting gedaan is, zal elken lezer vervullen. Ook talrijke foto's spreken van dezen vooruitgang. Mooi is echter de nieuwbouw in de stadsuitbreiding niet. Verfijnde architectuur gaat echter steeds hand in hand met welvaart. Er moest te veel in korten tijd worden gedaan en daarom is er te goedkoop gebouwd. De Ir. Schoemaker betoogt voor het woonhuis aan Westersch materiaal gebonden te zijn. Voor de inlandsche woning gaat dit niet op. Terecht werpt de Ir. Karsten de stelling op (bldz. 94): „aesthetische eischen moeten ook voor de inlandsche woning gesteld worden." Goede vormen en behaaglijkheid zal men vergeefs zoeken in de halfsteenswoningen met pannen daken op bldz. 201 afgebeeld. Bovendien zullen deze woningen bij de geringste aardbeving in elkaar vallen als kaartenhuizen. De huisjes op bldz. 217 met bilik wanden, lijken meer schilderachtig en praktisch bij denzelfden goedkoopen prijs. Hoe aangenaam doet daartegen het oude inlandsche huis te Buitenzorg (bldz. 69) aan. Ware deze woning voorzien van rioleering voor privaat en afvalwater en beschermd door muskietengaas, dan zou het een model zijn voor eenigszins beter gesitueerde inlanders of Europeesche middenstanders. Schilderachtig zijn verder de huizen te Saradan bldz. 56, te Lawang bldz. 64, de batakwoningen bldz. 62. Deze modellen zouden beter in het Indische landschap passen dan de huizen in de nieuwe Kampong Lempongsari te Semarang blz. 92, die er met hun gewitte muurtjes tijdelijk wel frisch uitzien, maar in bouwtrant sterk aan de armelui's woningen doen denken, langs de dijken onzer Zuid-Hollandsche rivieren. Voor de zware en warme pannenbedekking, die de pestgevaarlijke atapbedekking overal verving, moet ook iets anders gevonden worden. De gegolfde Zinkplaten zijn, indien ze roodgeverfd als dubbele tent worden aangebracht, een koele en lichte dakbedekking in de tropen. Voor inlandschen, Chineeschen of Japanschen stijl, zouden daarmee artistieke daken gemaakt kunnen worden die tevens goedkoop zijn. Ook de fiberproducten uit het gemalen suikerriet geperst, zijn uitstekend materiaal voor daken en wanden. De voorbeelden van moderne architectuur van villa's zijn niet gelukkig en missen tropisch cachet. Het schijnt dat men opnieuw het Hollandsche huis naar de tropen verplaatsen wil, zooals onze voorvaderen hun grachtenhuizen naar Batavia. De moderne villa te Bandoeng bldz. 60, ware beter op zijn plaats te Bloemendaal in de buurt van Meerenberg. Tegenover deze moderne architectuur steekt de stijl der residentswoningen op bldz. 57 en 59 gunstig af. Deze huizen behooren in het tropische landschap en het is of hun rustige lijnen en groote voorgalerijen vertellen van de koelte daarbinnen. Het fraterhuis op bldz. 59 behoorde in een welvarend Brabantsch dorp te staan. Waarom gaan onze architecten niet in de leer bij Chineezen en Japanners, sedert eeuwen onze leermeesters voor decoratieve kunst binnenshuis?

Het boek is overigens objectief en geeft wat er te zien is. Over smaak, ook in de architectuur, valt niet te twisten. Het verdient gelezen te worden. Niet alleen door ambtenaren die het kan voorlichten op juridisch of technisch gebied, maar door een ieder die belang stelt in het wonen van Europeanen of Aziaten in onze Oost en weten wil met welken ijver en welke waakzaamheid er tegenwoordig voor de verzorging van den inlander gewerkt wordt. Voor den ambtenaar zijn de „Bijlagen", afschriften van wetten, besluiten, staatsbladen, enz., allen betrekking hebbende op grondeigendom of op de volkshuisvesting van groot gerief. Aan de uitgave is door de firma Martinus Nijhoff veel zorg besteed. De duidelijke druk op roomkleurig papier voorkomt vermoeidheid der oogen bij het lezen. 4 kaarten en 131 afbeeldingen verluchten het werk.

TH. LENS.

Beschouwingen over adatrecht van Nederlands-Indië

door

Mr. Drs. P. A. F. BLOM.

Hoe wordt het adatrecht gehandhaafd?

(vervolg)

De vraag, die wij thans onder de oogen te zien hebben, is, hoe ziet het bewijsrecht er uit, met andere woorden, hoe komt de rechter tot de vaststelling van de feiten?

Allereerst een kleine opmerking vooraf. Bij primitieve volken is een bewijsrecht naar gansch andere grondslagen gegrondvest dan krachtens ons Westersch wetboekenrecht.

Wie zich nog wil herinneren, dat bij ons Westerlingen het schriftelijk bewijs „de regina probationum" genoemd wordt, zal tot de erkenning moeten komen, dat analfabete volkeren het bewijs door geschrift, laag moeten aanslaan; een schriftuur, een oorkonde, een akte, wat dan ook, zou voor hen hoogstens een djimat kunnen zijn, dan wel dikdoenerij, omdat een akte bij de Westerlingen in zwang, na-aperij is. De volkeren van den Indischen Archipel, die nog op den laagsten sport staan, ik denk dan bijv. aan de nomadiseerende Poenan-Dajaks van Centraal-Borneo of aan de Koeboes van Palembang, zullen bij beoordeeling van geschillen van schriftelijk bewijs geen notie hebben.

Daarnaast zal men zien, dat krachtens be(er)kentenis, getuigen, den eed en het godsoordeel wel het bewijs van de feiten, waarover het proces gaat, geleverd kunnen worden.

Dan dient opgemerkt te worden, dat de ingewikkelde bepalingen voor bewijsrecht, zooals wij die kennen, uit den aard der zaak niet mogelijk zijn, zoo zal een bekentenis of erkentenis door den gedaagde voor den adat-rechter afgelegd, voldoende zijn om een verder procedeeren op te geven.

Ik behoef daarover niet te gaan uitwijden, dat bij ons de procedure niet zoo sober zou zijn afgeloopen, waar reeds sinds jaar en dag geklaagd wordt over ons buitengewoon onvolmaakt procesrecht, ter wijl het bewijsrecht ondanks de verbeteringen, die de laatste jaren partieel aangebracht zijn, nog talrijke feilen en tekortkomingen vertoont.

Men zou zoo zeggen, dat de adatrechter in onze Oost op dezelfde wijze achter de feiten komt als zijn ambtgenoot in het Westen, dus door verschillende bewijsmiddelen, zooals wij die kennen; men zou zoo dadelijk denken aan papieren, geschriften, oorkonden, akten. Wie zoo denkt, zou al spoedig ontwaren, dat al die mooie regels neergelegd in het IVe boek van het Burgerlijk Wetboek, niet van toepassing kunnen zijn voor de volken van den Indischen Archipel. Zooals ik reeds met een enkel woord aanstipte, kan naar adattrant bezwaarlijk sprake zijn van toepassing van regels van schriftelijk bewijs; dit zal uitzondering wezen, als er bij adatprocessen geschriften worden geproduceerd; al zullen allerlei andere dingen wel een rol spelen.

Op te merken valt, dat:

a. dat adatrecht geen afzonderlijk stelsel van bewijsrecht kent voor strafzaken en daarnaast voor burgerlijke zaken of voor administratieve rechtsgeschillen;

b. de z.g.n. bewijslast, die zoo'n rol speelt bij ons Westersch recht, in hoofdzaak maar genegeerd moet worden;

c. dat de beruchte lijdelijkheid van den rechter maar niet zoo'n rol spelen kan in de Oost.

d. het stelsel van de zgn. aanwijzingen of vermoedens anders is opgesteld.

ad a. Dit was te verwachten, immers in een primitief recht bestaat geen scheiding, zooals wij die langzamerhand tot stand gebracht hebben. Wel bestaat er een andere grenslijn, gelijk wij vroeger zagen in vermogensrecht eenerzijds en familie-, erf- en strafrecht anderzijds, voorzoover naar Moslimsch recht.

ad b. Nader dient het begrip „bewijslast", hetwelk zoo'n ernstige rol speelt in het Westersch bewijsrecht en dat door handige procureurs dan ook goed benut wordt, eens nader besproken te worden.

Wie iets beweert, moet dat ook bewijzen, de wederpartij kan dan loochenen en rustig afwachten, en lachen als degene, die poneert, niet kan waar maken, wat hij beweert, want dan schuift de rechter het geponeerde op zij, als zijnde onbewezen. Staat dus de eene partij aldus zwak, dit is niet het geval bij primitieve volken, wat echter niet zeggen wil, dat door dik en dun het anders is. Het zal wel gebeuren, dat partijen den bewijslast in hoogerop gemelden zin hebben[1]), maar de taak des adatrechters is gansch anders. Opmerkelijk is het, zegt Van Vollenhoven[2]), dat zij onbekend is in het internationale recht, waar behoudens afwijkende voorzieningen voor de betrokken staten, de gelukkige regel geldt, dat beide partijen den rechter zooveel mogelijk behulpzaam moeten zijn in het vinden van de materieele waarheid en waar trouwens herhaaldelijk de conclusies van partijen op een zelfde tijdstip moeten worden ingeleverd, hetgeen met een verdeeling van bewijslast in den gewonen zin niet te rijmen valt.

Dat beteekent echter nu ook niet, om tot het adatrecht terug te keeren, daarom dit recht maar geheel verwerpt de bewijslastregeling; dikwijls is degene, die iets beweert, ook het best in staat om het noodige den rechter voor te leggen ter adstructie, maar aan scherpe regels zooals bijv. in 1865 Ind. B. W. bestaat er zeker geen behoefte. Ook voor de Inlandsche rechtbanken, zooals de landraden op Java, die zich hebben te houden aan artikel 163 van het Inlandsch reglement, luidende:

Hij, die beweert eenig recht te hebben of zich op eenig feit tot staving van zijn recht of tot tegenspraak van eens anders recht beroept, moet het bestaan van dat recht of van dat feit bewijzen, welk artikel dus vrijwel woordelijk met het reeds genoemde artikel 1865 Indisch B. W. overeenstemt en we vinden denzelfden regel helaas weer terug in artikel 283 van het nieuwe rechtsreglement op de Buiten Gewesten.

ad. c. Nadere toelichting, wat men wel onder lijdelijkheid des rechters te verstaan heeft, is zeer gewenscht.

Artikel 50 der burgerlijke rechtsvordering verbiedt aan den rechter in een civiele procedure om aan te vullen de beweringen van partijen, die er haren eisch of haar verweringen aan ontleenen, met andere woorden aanvulling van de rechtsmiddelen ten dien opzichte is dus verboden. Hierin zit nu, naar Van Rossum, de lijdelijkheid des rechters[3]); Star Busman[4]) echter is van oordeel, dat Van Rossum te ver gaat, doch de rechter mag bij het vormen van zijne beslissing over de hem voorgelegde geschillen letten op de alle ten processe vaststaande feiten, al hebben partijen daarop geen beroep gedaan. Het doet er niet toe of de feiten door partijen of door een hunner gesteld zijn.

Het blijft met dat al vaststaande, dat als partijen het eens zijn over feiten, haar waarheid voor den rechter dientengevolge ook vast moet staan, wat hij er zelf ook van denkt, hij moet derhalve aanvaarden, wat partijen als waarheid aannemen.

Dit artikel over de lijdelijkheid zal men helaas niet te vergeefs gaan zoeken in het Inlandsch reglement of rechtsreglement op de Buitengewesten. Is de Gouvernementsrechter dus ook lijdelijk, als hij in adatrechtszaken moet recht doen?

Het sub d. opgemerkte moet ook nader bekeken worden.

Van Vollenhoven[5]) is van oordeel, dat dit punt niet voldoende is nagegaan, al leeren de verschijnselen ons, dat een afwijking te verwachten is:

a. dat wat wij een vermoeden of aanwijzing noemen, herhaaldelijk naar adatrechtsinzicht een zelfstandig delict vormt, zoo is het gewapend onder een vreemde woning zitten, al reeds als zoodanig strafbaar. Men heeft hier te doen met een zeer bekende wijze van naar den anderen wereld helpen van dengene, die boven den vloer slaapt middels een lansstoot door den bamboevloer of door de naden van den vloer heen;

b. tal van wettelijke vermoedens, waaronder te verstaan vallen, gevolgtrekkingen, welke de wet uit een bekende tot een onbekende daadzaak leidt, zijn in het adatrecht onbekend;

c. voor adatspreuken, die een vermoeden schijnen te bevatten, gelijk de Minangkabau kent, is het betwist of daarmede gezegd is, dat dit rechtsvermoe-

den den doorslag geven moet, tenzij het tegendeel deugdelijk bewezen is.

Komen wij nu nog even op de lijdelijkheid terug, dan blijkt door het ontbreken daarvan in adatrechtsprocessen, dat de adatrechter meester is over de bewijslevering, hij behoeft zich door partijen die niet te laten opdringen. Hij zal zich allereerst afvragen of een bewijslevering noodig is, stellig niet wat van algemeene bekendheid is, ook niet van feiten, die hij zelf weet of dit laatste practisch nut zal hebben, moet de ervaring leeren. Mocht de rechter tot de overtuiging gekomen zijn, dat er bewijs noodig is, welaan, het staat aan hem om de bewijslevering te leiden ten genoegen van zijn overtuiging en dan kan hij nog uitmaken of de uitkomst hem zal voeren tot een bemiddelend vonnis.

De bewijsmiddelen.

Bij Mallinckrodt zien we van de bewijsmiddelen het volgende[6]), hij noemt er drie op, hij zet de getuigen voorop, dan laat hij den eed volgen en eindelijk het godsoordeel, terwijl in meer ontwikkelde streken van Borneo het bewijs bij geschrifte voorkomt. Van Vollenhoven[7]) geeft de volgende reeks:

I. a. bekentenis: erkentenis;
b. bewering;
c. loochening.
II. godsoordeel-beslissingseed;
III. getuigenbewijs;
IV. schriftelijk bewijs.

Over de bewijsmiddelen, die wij achtereenvolgens behandelen zullen, ga nog een en ander vooraf over de tanda's of waarteekens.

In adatrechtsprocessen komen deze herhaaldelijk voor; een ieder, die wel eens in aanraking is geweest met procedures waarbij Inlanders betrokken waren, heeft van de teekens gehoord, de termen boekti, tanda zijn bekend, al doe men erg voorzichtig om nu niet met boekti dadelijk aan stukken van overtuiging te denken. Om echter naar adattrant beteekenis aan die waarteekens te kunnen hechten, moet om vatbaar te zijn voor berechting of om in rechte te gelden een bewering van parpartijen vergezeld gaan van tastbare of zichtbare teekenen, zooals het lijk van den gedoode, de gestolen kip, een bebloed mes, een kleedingstuk, het verlovingspand, derhalve de *zichtbaarheid* van het teeken speelt een groote rol. Hoe dit zoo van doorslaand belang kan zijn, blijkt wel uit het feit, dat als de wezenlijke tanda ontbrak, men dan met een kunstmatig waarteeken op de proppen kwam, bijv. een anderen haan of buffel dan waarover de klacht liep. Zoowel voor burgerlijk als strafzaken acht Van Vollenhoven[8]) van groot gewicht, dat deze subsidium memoriae blijvend een plaats in het proces moet hebben, immers wordt voor de rechtzoekenden het proces er natuurlijker en bevattelijker door.

(Wordt vervolgd).

[1]) Mallinckrodt, adatrecht van Borneo, deel I, blz. 225.
[2]) Van Vollenhoven, deel II, blz. 284.
[3]) vgl. Van Rossum, het Nederlandsch Wetboek van rechtsvordering deel I, onder artikel 48, aant. I.
[4]) Hoofdstukken van Burgerlijke rechtsvordering, punt 205.
[5]) Deel II, blz. 286.
[6]) Het adatrecht van Borneo, deel I, blz. 223.
[7]) Deel II, blz. 287.
[8]) Deel II, blz. 290.

1930 Handbook of the Netherlands East-Indies.*

In 1916 gaf de afdeeling Handel van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel te Buitenzorg in twee talen, Nederlandsch en Engelsch een „Yearbook of the Dutch East Indies" uit. Het oorspronkelijke plan om dit werk ieder jaar te doen verschijnen werd niet uitgevoerd. En de groote kosten èn de wereldoorlog hebben dit plan belet. Bovendien was er te weinig verandering om zulk een kostbare uitgave ieder jaar te doen verschijnen. Zoo kwam dan in 1920 een nieuwe Nederlandsche uitgave, en na vier jaren, in 1924, een derde uitgave, ditmaal alleen in Engelsch, onder den titel van „Handbook", inplaats van „Yearbook".

De talrijke aanvragen in binnen- en buitenland deden het voornoemd departement besluiten om een nieuwen druk gereed te doen maken, dat een juisten blik zou werpen op den tegenwoordigen tijd. Zes jaren hadden ook in ons gebiedsdeel Nederlandsch-Indië vele veranderingen zien ondergaan en als vrucht van nauwgezetten arbeid is in 1930 dan de vierde uitgave van het, men mag wel zeggen standaardwerk over Ned.-Indië verschenen in de Engelsche taal alleen. Mag men aan een zijde betreuren, dat een dergelijk werk niet in de taal des lands kan worden aangeboden, het getuigt aan de andere zijde van een practischen blik in toestanden en verhoudingen, dat deze bron van inlichting in de Engelsche taal verschijnt, tengevolge waarvan hij een grooten kring van lezers en koopers kan bestrijken en aldus de parel van smaragd die zich om den evenaar slingert, deze Nederlandsche parel, meer en meer bekend kan maken in het buitenland, dat zonder twijfel vol bewondering zal moeten staan voor het „groots dat er is verricht in Indië" — om Coens woorden te gebruiken — waardoor Nederland in de eerste rangen van koloniseerende mogendheden staat. En bewondering voor de samenstellers die onder dr. J. Stroomberg, het hoofd van de afdeeling Handel van het departement dat de uitgave samenstelde (en er zullen er velen zijn) een werk van 424 bladzijden in een taal konden aanbieden, die hun moedertaal niet is en toch onberispelijk wordt weergegeven.

In een fraai gebonden, smaakvollen band met een kaart van Ned.-Indië op de schutbladen voor en achter, portretten van Koningin Wilhelmina en Prinses Juliana in kleurendruk en de gouverneur-generaal jhr. A. C. D. de Graeff in zwartdruk is dit werk met 166 afbeeldingen verlucht en voorzien van 3 kaarten: een overzichtskaart van den Indischen Archipel; een van de „self-governing en directly governed territories en een van de „Airlines."

In het betrekkelijk kort bestek is de ontzaglijke voorraad bouwstof, welke Ned.-Indië in zijn geheelen omvang nauwgezet en systematisch behandelt, in zeven hoofdstukken ondergebracht, elk hoofdstuk een stuk op zich zelf, rijk van inhoud en bijgewerkt met de laatste gegevens. Een lijst van munten, gewichten en maten gaat, met een vijf bladzijden grooten inhoud, welke alle onderdeelen van ieder hoofdstuk weergeven, vooraf.

Na een inleiding van algemeenen aard over ligging, bodemgesteldheid, klimaat, planten- en dierenrijk en geschiedenis wordt in 'n 100-tal bladzijden een overzicht gegeven over de bevolking, immigratie, volksgezondheid, onderwijs, bestuur, justitie, openbare financiën en staatsmonopolies, geld- en bankwezen, waaronder postspaarbank- en volkscredietwezen. Na een bespreking van de agrarische wetgeving, volgen uitvoerige beschouwingen over de groote cultures, den Inlandschen landbouw, tuinbouw, besproeiing, veeteelt, boschwezen, mijnwezen, waterkracht en electriciteit, nijverheid en het arbeidsvraagstuk. — Het zesde hoofdstuk is geheel aan den Nederl.-Indischen handel gewijd, waarbij de belangrijke plaats, welke Ned.-Indië in het internationale handelsverkeer inneemt, duidelijk in het licht wordt gesteld. Groothandel, tusschenhandel en kleinhandel, de Handelsvereenigingen en de voornaamste in- en uitvoerartikelen worden, met uitvoerig cijfermateriaal, aan een bespreking onderworpen.

In het laatste hoofdstuk wordt het verkeerswezen behandeld, nl. scheepvaart, spoor- en tramwegen, autoverkeer, luchtvaart post-, telegraaf- en telefoondienst, wegen en havens ,terwijl tot slot het toeristenverkeer in Ned.-Indië wordt besproken.

Nieuwe hoofdstukken zijn die over de luchtvaart, de radio-telefonie en de verbindingen met het moederland. Wat men mist in het anders bijna volmaakte samenstel is een hoofdstuk over zending en missie, welke toch in Nederlandsch-Indië zulk een belangrijke rol spelen en hebben gespeeld, terwijl evenmin gewag is gemaakt van instellingen van kunst en sociale beteekenis**) en het aantal kranten en nieuwsbladen en de talen waarin deze verschijnen.

Welgekozen zijn de fraaie afbeeldingen, waarvan de militaire luchtvaartdienst en de A.V.R.O.S. er verschillende welwillend beschikbaar hebben gesteld.

De afdeeling die het werk heeft samengesteld mag overigens met deze vernieuwde uitgave worden gelukgewenscht. Het zal een bron van inlichtingen blijven voor ons Nederlanders, zoowel als voor den buitenlander en het lijdt geen twijfel, of de vierde druk zal zijn weg vinden, moet zijn weg vinden bij allen, die van Nederlandsch-Indië betrouwbare en volledige gegevens willen naslaan. Het zal wel in geen leeszaal of boekerij binnen en buiten de landspalen ontbreken.

De vorm achten wij minder handig. De Engelschen ,die op het punt van handboeken uitgeven meesters zijn, doen deze gewoonlijk in een gemakkelijk handteerbaren omvang verschijnen. Men zie de Handbooks of Africa, South American Handbook, e.d. En zij nemen daarin ook op gegevens, die bij het toerisme juist van zooveel nut kunnen zijn als afstanden in grafische voorstellingen, historische bijzonderheden bij elke plaats, hotels en prijzen, welke men gewoonlijk wel in Baedekers aantreft, maar die niettemin voor den vreemdeling van veel waarde zijn.

De andere gebiedsdeelen van Nederland: Suriname en Curaçao kunnen op een dergelijke uitgave jaloersch zijn. Wat bestaat er van Suriname en Curaçao, behalve de bescheiden uitgave van de vereeniging Oost en West, derde druk (1928), die bovendien alleen in het Nederlandsch is? En van Suriname alleen? Staals „Nederlandsch Guyana" van 1928 komt hier nog het meest nabij. De poging welke indertijd het gouvernement van Suriname heeft willen doen om van de uitgave: „Gegevens betreffende Suriname, verzameld door de Ned. sub-commissie voor Suriname voor de Wereldtentoonstelling te Brussel 1910", een bijgewerkte uitgave in het Engelsch te doen verschijnen welke voor de wereldtentoonstelling te San Francisco had moeten dienen, is — door wiens schuld? — na de vertaling daarvan door een deskundige hand, opgeborgen en zoek geraakt. Zou het geen taak zijn van de tegenwoordige Besturen van onze gebiedsdeelen in Suriname en Curaçao om Indië's voorbeeld te volgen en eindelijk eens, drukkende in de voetstappen van het energieke Departement van Landbouw enz. van Ned.-Indië een werk te doen verschijnen, even goed verzorgd, even nauwkeurig bijgewerkt en even leesbaar in een of twee talen de wereld in te zenden als het *Handbook of the Netherlands East-Indies 1930* waarop wij trotsch mogen zijn?

*) Gedrukt bij de firma Kolff & Co. te Batavia. Prijs f 10.— vrij van port in Indië; in het buitenland f 11.—.

**) Ik denk aan Alg. Ned. Verbond e.a.

FLATS

IN HET FLATGEBOUW

BREITNERLAAN TE 's-GRAVENHAGE

nabij den Benoordenhoutscheweg. Tennisbaan, oefengolfbaan, 3000 M2. tuin, daktuin met overdekt terras en tochtvrije serre, autoboxen, centrale verwarming, telefoon, warm en koud water, complete badinstallaties, vaste waschtafels, koelinstallatie en complete keukenbetimmering in elke flatwoning, naadlooze vloerbedekkingen, centrale eetzaal, centrale keuken, 3 liften en alle luxe en comfort die in een **moderne flat** verwacht mogen worden. **Nog flats in prijzen v.a. f1350,—.** Indeeling der flats naar keuze der huurders. 5577

Inlichtingen en prospecti ten kantore der N.V.:

FLUWEELEN BURGWAL 12, TELEFOON 13087,

van 3 tot 5.30 uur iederen werkdag behalve Zaterdags.

Van Week tot Week.

Van Dinsdag 21 tot Maandag 27 October.

Wegens dringende redenen is met ingang van 5 November een kort verlof van een maand, door te brengen te Hong Kong, Shanghai en Manila, verleend aan den directeur van financiën G. van den Bussche.

Den 19den dezer, is in tegenwoordigheid van den landvoogd en vele bestuurs- en andere autoriteiten het ziekenhuis der Zending te Banjoemas plechtig geopend.

De Sumatra Cultuurbond heeft den minister van Koloniën telegrafisch om inlichtingen gevraagd over de mogelijkheid van plaatsing van ontslagen planters op Curaçao.

In 1913 bedroeg de netto tonnage van de Nederlandsche scheepvaart in het Suezkanaal 1.287.000 ton. Sinds het einde van de vijandelijkheden is zij gestadig blijven toenemen. In 1929 beliep zij 8.544.000 ton. Vergeleken met 1924 bereikte de Rotterdamsche Lloyd de grootste vermeerdering, n.l. met 313.000 ton. Het grootste deel, n.l. 65 pct. van het verkeer komt voor rekening van deze mij. en van de mij. Nederland. In 1929 vertegenwoordigden haar contigenten resp. 1.082.000 en 1.211.000 ton. Het aantal harer doorvaarten was resp. 196 en 199. Van 1924 tot 1930 steeg de inhoud van het grootste schip van de Nederland met 75 pct. Bij de „vaste klanten" van het kanaal staat de Johan van Oldenbarnevelt nu op de tweede plaats, onmiddellijk na de Engelsche Orama, die 15.161 ton meet tegenover de 15.0087 ton van de Johan van Oldenbarnevelt.

Aan kap. t. z. C. J. E. Brutel de la Rivière is ontheffing verleend van zijn commando over den kruiser Sumatra en met dit commando belast kap.-luit.t.-z. J. van Reede, voor kort Directeur der Hoogere Marine-Krijgsschool te Den Haag.

Naar aanleiding van een bericht, dat in de eerstvolgende jaren geen salarisverhoogingen bij de Bataafsche zouden worden verleend, terwijl de verlofssalarissen zouden worden verminderd evenals de salarissen der agenten, bleek bij informatie dat omtrent dergelijke maatregelen te meest bevoegder plaatse te Batavia niets bekend is.

Naar verluidt hebben gouddelvers in het gebied van Boven Saramacca (Suriname) een steen gevonden, die opvallend zwaar was. De steen werd opengeslagen en bleek een goudklomp te bevatten, die ruim 7½ K.G. woog. Deze sensationeele vondst betreft dus een der grootste

WANNEER U OVER MEUBELEN DENKT DENKT U VANZELF AAN

MEUBEL=FABRIEK
MESKER
PARKSTRAAT 10
DEN HAAG

nuggets, die ooit in Suriname gevonden zijn. Indien dit bericht in hoofdzaak het gebeurde juist weergeeft, ware het zéér te wenschen, wanneer omtrent deze vondst zooveel bijzonderheden als mogelijk verzameld werden, met name ook de geheele goudklomp met zijn voormalig omhulsel. De kans toch is verre van denkbeeldig, dat die bijzonderheden van wetenschappelijke, wellicht ook van direct praktische waarde zouden blijken, omtrent het karakter en de wijze van voorkomen van het goud in de betrokken afzetting.

De G.-G. is 24 dezer om 10 uur, in gezelschap van freule de Graeff, met den gouvernementsstoomer Zuiderkruis vertrokken voor zijn bezoek aan Indo-China en Siam. Het schip wordt geëscorteerd door Hr. Ms. Flores.

De landvoogd wordt voorts op zijn reis vergezeld door den alg. secr. P. J. Gerke, den dir. v. landb. dr. Ch. J. Bernard, den int. overste J. W. Stoutjesdijk en de adjudanten luit.-t.-z. B. Q. Boelen en ritm. G. A. de Stoppelaar.

Het feestelijk vertrek werd opgeluisterd door de aanwezigheid van het Amerikaansch smaldeel, welks vlaggeschip saluutschoten loste, terwijl de bemanning in orde van parade stond opgesteld.

Bij een baandoorbraak, als gevolg van overstrooming, is de spoorlijn Garoentang—Telokbetong (Z.-Sumatra) over een lengte van 30 M. weggeslagen, terwijl een gat ontstond van negen meter diepte. De dienst zal vermoedelijk tot 29 dezer stop staan.

De opbrengst der landsmiddelen bedroeg in de eerste acht maanden van 1930 f 44.800.000 minder dan in 1929 en f 71.800.000 minder dan de raming.

De Deli Planters Ver. besloot de premie op de koelieloonen voor de mannelijke contractanten van 5 op 2½ct. en voor de vrouwelijke van 4 op 2 ct. te brengen.

Het eerste retourvliegtuig van den hernieuwden dienst is 25 dezer te tien minuten vóór twaalf op Schiphol geland. De aankomst had zonder eenige plechtigheid plaats. Er was weinig publiek; wel waren er natuurlijk familie en vrienden van de bestuurders, de stationschef, de heer Thomson, de waarnemende havenmeester, de heer v. d. Becke, en collega's van Van Dijk, Wiersma en Buitenhuis.

Blijkbaar is de vliegpost op Ned.-Oost-Indië reeds geheel in ons maatschappelijk leven ingeburgerd.

Officieel wordt bericht, dat de bedrijfspremie voor de S.S.-ambtenaren dit jaar nog zal worden uitgekeerd.

In een vergadering van den Bestuurdersbond te Bandoeng heeft de voorzitter van het V. V. L. scherp geprotesteerd tegen het regeeringsplan tot verlaging van de verlofssalarissen. Hij betoogde, dat er geen sprake is van noemenswaardige daling van de kleinhandelsprijzen in Europa, welke zulk een verlaging zou rechtvaardigen, verweet de Indische pers het verwwekken van een paniekstemming en de regeering vrees voor de pers, en deed tenslotte een beroep op den Volksraad. Een resolutie werd aangenomen.

Blijkens nadere gegevens uit de Buitengewesten, kan de totale bevolking van Indië thans veilig worden geschat op een-en-zestig millioen. Allerwegen is door missie en zending zeer hartelijke medewerking verleend. Tapanoeli leverde moeilijkheden op door het adatrechtelijk hoeta-(inlandsche-dorpsgemeente) verband. De aanwas van Europeanen en Chineezen is overal zeer groot, terwijl de gezinsvorming door Europeanen is toegenomen. De resultaten noodzaken tot herziening van vele statistieken, o.a. alle gemeentelijke sterftestatistieken. De bevolking van Djambi is van 166.000 gestegen tot 245.000, die der Molukken met 31 procent. Eind December verschijnt de eerste publicatie.

Met Europeesch Nederland, Suriname en Curaçao loopt de bevolking van het Nederlandsche Rijk al heel dicht naar de 70.000.000. Hetgeen echter, helaas, wel niet zal verhinderen, dat wij de onzalige, veel misbruikte, tot een gemeenplaats geworden zelf-kleineering van een „klein land" te zijn, nog dikwijls zullen hebben aan te hooren.

Berichtgeving hoofdzakelijk ontleend aan Aneta en de N. R. Ct.

Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt

Door omstandigheden moest de kopy voor deze rubriek tot het volgende nummer blijven liggen.

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschr.

I. Uit de Europeesche Pers.

Delfstoffen en wereldgeschiedenis.

De Loc. (15/9, *Mineur)* ziet den loop der historie in sterke mate beïnvloed door den drang naar delfstoffen. Het verlangen naar het geheimzinnige barnsteen dreef de oude Romeinen naar het Noorden; in het grijs verleden voerden onze oudste voorvaderen een telkens herhaalden strijd in het huidige N. O. van Frankrijk om het bezit van vuursteengroeven, welke voor hen dezelfde fundamenteele beteeekenis hadden als voor ons kolen en ijzermijnen. De wereld zou er anders hebben uitgezien als niet de roep van grooten goudrijkdom de Portugeezen naar het Oosten had gelokt, als niet de onmetelijke zilver-schatten van Zuid-Amerika hun magnetische kracht hadden uitgeoefend. En vooral ook als niet de grens tusschen de voornaamste deelen van het oude rijk van Karel den Grooten toevalligerwijze gelegen had in het Lotharingsche *ijzererts*gebied. De Zuid-Afrikaansche goud- en diamantvelden, inzet van den Boerenoorlog, de machtige ijzer-, mangaan- en fosfaatafzettingen in Noord-Afrika, kleefpleister van Spanjaarden, Franschen en Italianen, en ook de kolen-, ijzer- en goudrijkdommen van Korea, waarnaar Rusland in 1904 tevergeefs lonkte, vallen in beteekenis tegenover de Lotharingsche ijzerertsen geheel in het niet. Inmiddels is sinds den wereldoorlog de *petroleum* in het centrum der belangstelling gekomen. De geweldige ontwikkeling van den benzine- en van den olie-motor heeft aan de vloeibare brandstof een economische en daarmede een politieke beteekenis gegeven, als vermoedelijk nooit eenige delfstof meer zal erlangen. Noord-Amerika levert van het wereldkolenverbruik 35 pCt., Engeland 25 pCt., Duitschland 19 pCt. en de andere landen 18 pCt. In het tegenwoordige en komende tijdperk van waterkracht en oliemacht is de *steenkool* nog zeker gedurende eeuwen synoniem met levende, productieve kracht. Dàt volk zal een belangrijken greep naar de wereldheerschappij doen, dat er in slaagt den kolenmijnbouw in China op een gezonde basis te zetten; alleen in de provincie Shansi liggen 266 milliard ton allerbeste kolen. De Amerikaansche en Engelsche steenkolenbekkens zullen in hoogstens 150 jaar zijn uitgeput, terwijl de zwarte diamant van het Roergebied nog voor 1400 jaren voldoende zal zijn. De wijze waarop men met de slechts beperkte olie-voorraden omspringt, zal ongetwijfeld leiden tot een spoedige uitputting der velden. Doch ook dan komt de steenkool ons te hulp. Koortsachtig wordt gewerkt aan *het probleem om vaste brandstof in vloeibare om te zetten.* Hoewel ongetwijfeld van zeer ondergeschikten aard, zal in bovenstaand verband ook *Ned.-Indië* een toekomstrol kunnen spelen en blijven bijdragen in de olievoorziening der wereld, want de groote kolenvoorraden van *Borneo* en *Sumatra* (kolen, welke onder de huidige verhoudingen geen waarde hebben) zullen, zeker eveneens in aanmerking komen voor het produceeren van vloeibare brandstof.

Het *Soer. Hbl.* schrijft over Rusland (15/9 „Amsterdamsche Brieven"), „Amerika en Br.-Indië" (17/9), „Tsjitsjerin" (18 en 19/9) en „Br.-Indië" (19/9, Jehazwallah), de *Java-Bode* over „Australië" (19/9, 3de bl.), „Om den Pacific" (17, 19 en 22/9), „Br.-Indië" (20/9, 5de bl.), „Inheemsch Bankwezen" (3de bl.) en „De Wanstallige Oorlog" (23/9, 4de bl. Ferrero).

De strafzaak tegen de P. N. I.-leiders.

In de strafzaak te Bandoeng tegen de P. N. I.-leiders komen zeer belangrijke zaken aan de orde, verrassender en gewichtiger dan zij, die het strafproces nauwelijks raadzaam achten omdat zij een tekort aan gegevens vermoedden, hadden verwacht. De huiszoekingen van einde 1929 blijken omvangrijker materiaal gebracht te hebben, dan bekend werd; de beschuldiging blijkt op hechter gronden te berusten dan gemeend werd door hen, die aan de procedure van interneering de voorkeur hadden gegeven boven een strafvervolging. Ondanks dit alles blijft de groote meerderheid der Europeesche dagbladpers zich van commentaar onthouden, n. h. i. van *De Loc.* (18/9 „Onthouding") terecht. Eerst als de rechter heeft gesproken, zal de openbare meening de conclusies trekken, waartoe deze hoogst belangrijke zaak aanleiding zal geven. Indien men eenige hoofdzaken van dit strafproces opsomt, vindt men: 1. De hoofdleider van het extreem nationalisme verloochent openlijk het communisme en de revolutionnaire gedachte, verloochent iedere ondermijning van het gezag, verloochent de leuze van het directe „los van Nederland" en verklaart zich vóór: opbouw, wettige en evolutie. 2. Al dan niet met instemming der P. N. I.-leiders werd uit menig extremistisch kamp een reeks pogingen ondernomen om contact met hen te onderhouden; dit contact kwam op alerlei wijzen tot stand. 3. Men voerde een massa-actie en trachtte doelbewust eene Inlandsche vakbeweging te stichten met de erkende en vooropgestelde bedoeling die voor politieke doeleinden te gebruiken. 4. Er bestond contact met *dr. Tjipto,* wiens brieven doen zien dat ook deze vernomen had hoe de beweging kwade paden insloeg, en die tevens één verrassend oordeel geven over velerlei leiders der Inlandsche beweging. 5. Men wilde door „cellenbouw" in Moehammadijah en andere loyale vereenigingen steeds meer aanhang winnen.

Wij verwijzen naar het *Bat. Nwsbl.* (18 t/m. 23/9, Maileditie, „De P. N. I.-zaak"; 18/9 „Vergadering I. S. D. P." 23/9 „P. P. P. I.-congres") de *Java-Bode* (17/9 „Dr. Tjipto") en het *Soer. Hbl.* (15/9, 2de bl. „De N. V. V.-delegatie"; 16/9 „Nieuwe ervaring").

Bevolkingsrubber (vervolg).

De rubber, welke de bevolking in Djambi thans produceert, is een afschuwelijk product, dat in den vorm van vuile, half rottende koeken in den handel wordt gebracht. Vrijwel van den aanvang af is de bevolking er op uit geweest om het product zooveel mogelijk te vervalschen; aanvankelijk had zij met handmangeltjes de grondstof zelf gefabriceerd. Tijdens het coaguleeren en daarna werd alle mogelijke rommel in de rubber gestopt: scrap, bast, aardrubber, zand, steenen en ijzer; daarna ging alles onder water om het nog eens zoo zwaar mogelijk te maken. Voor het maken van fijne rubberhandschoenen, binnenbanden enz. heeft men een goed homogeen en zeer zuiver product noodig; aan den anderen kant zijn voor andere fabricaten juist minder goede kwaliteiten noodig, gemengd met reclaimed rubber of lower grades. De „re-millers" weten van dit vuile product der bevolkingsrubber nog heel wat te maken. Voor enkele jaren werd de *Nederlandsche Rubber Unie* opgericht met het doel om de bevolkingsrubber in Nederlandsche fabrieken in Ned.-Indië te verwerken en de kosten van verwerking en de winsten in Indië te behouden. De Unie heeft o.a. te Palembang en te Djambi groote rubberfabrieken met Europeesch personeel en Inlandsche en Chineesche arbeiders. Het is alles mooi opgezet en georganiseerd, maar — naar het oordeel van de *Deli Crt.* (22, 23 en 24/9 „Door de bevolgingsrubber") — in vergelijking met de concurreerende Chineesche rubberfabrieken, topzwaar en niet in staat bij de geringe marges die in dit bedrijf schuilen, een dergelijke organisatie te dragen. Wanneer daarbij nog een handicap aanwezig mocht zijn in de kwestie der opkoop, door de eigenaardige verhoudingen van voorschotten, betaling in natura

LOUIS KORIJN & Co.
Anno 1880 5516
Hoofdkantoor: AMSTERDAM, Heerengracht 418
Bijkantoor: 's-GRAVENHAGE, Mauritskade 1
Telefoon 15960 (3 lijnen)
Haagsche Beurs, Telefoon 10616
EFFECTEN - COUPONS

VEREENIGDE OCTROOIBUREAUX
BEËEDIGDE OCTROOIBEZORGERS
H. J. KOOY - Ir. H. J. J. WEURMAN
BEZUIDENHOUT 69 'S-GRAVENHAGE
TELEFOON 72080 — 72081 — 72082
AANVRAGEN VAN OCTROOIEN VOOR UITVINDINGEN EN DEPONEEREN VAN HANDELS- EN FABRIEKSMERKEN IN ALLE LANDEN. 5415

Het lokaal voor Wek. Publ. Veilingen
LEIDSCHEGRACHT 76, AMSTERDAM
is een vertrouwde, reeds 30 jaren bestaande Inrichting, voor den verkoop van
Nette Inboedel en Kleeding.
TELEFOON 49900 5466
W. J. GERDING & Co.
Maks.
Zoonoodig verkoop en afrekening binnen één week

en speculatie in den Oosterschen handel, dan wordt het min of meer twijfelachtig of er op die wijze in dit bedrijf ooit te concurreeren zal zijn. Te Singapore zijn Chineesche bedrijven in staat om voor een dollar per pikol te werken (2½ ct. per K.G.) en men vraagt zich af of dit in het Europeesch bedrijf wel ooit voor minder dan 5 ct. per K.G. zal kunnen. De Rubber Unie verdient aller sympathie wat de opzet en de bedoeling van het bedrijf voor Ned.-Indië betreft; zij verdient ook den vollen steun van de Regeering voor zoover zij eene economische aanvulling op de bevolkingsrubbercultuur kan zijn. Maar dan dient het bedrijf geheel daarop ingericht te zijn en dan zou het een stap van de Regeering kunnen zijn om den uitvoer van bevolkingsrubber in haar natuurlijken staat te verbieden.

Onderwerpen onder „Cultures" te rangschikken, treffen wij aan in *De Loc.* (17/9, blz. 37 „De ernstige malaise in West-Priangan"; blz. 19 „Overgang"), de *Java-Bode* (18 en 23/9 „De Vorstenlandsche tabak"), het *Bat. Nwsbl.* (20/9 „Tjampea"), het *Soer. Hbl.* (15 en 16/9 „Elfde bijeenkomst der Ver. van Proefstationspersoneel") en *De Sum. Post* (27/9 „De Jaarrede van den Voorzitter van de Avros"; 24/9 „De Kamer van Immigratie te Medan").

De Troonrede.

Uiteraard kan men niet verwachten, dat een Troonrede het karakter heeft van een verkiezingsrede, waar zij slechts dient om de groote lijnen van 's Lands politieke en economische aspecten aan te geven. Van dit standpunt beschouwt *L. H.* in het *Soer. Hbl.* (18/9, 2de bl.) de Troonrede, door H. M. de Koningin uitgesproken op 16 Sept. j.l., en concludeert, dat de inhoud niet zoo onbevredigend is, als het lijkt. „De ontwikkeling der staatkundige verhoudingen in *Ned.-Indië* vordert bij voortduring de aandacht der hooge Regeering; de bestuurshervorming, die voor Java en Madoera haar beslag heeft gekregen, zal geleidelijk voor de Buitengewesten worden voorbereid." Aldus luidt het in de Troonrede. De Regeering zal dus op den eenmaal ingeslagen weg ten aanzien der Inlandsche bevolking voortgaan. *L. H.* vraagt zich af wat van dit streven het slot zal zijn: de uiteindelijke onafhankelijkmaking van dit volk. Waarbij dan in het gunstigste geval een zekere band zal worden gehandhaafd tusschen Indië en het Moederland. Buitengemeen hecht zal die band z. i. niet zijn; immer zal de dreiging bestaan van het verbreken van dien band. Dit zal geheel afhankelijk zijn van de omstandigheden, welke, met den groei van den tijd, voor het Europeesche element in Ned.-Indië meer en meer ongunstig zullen worden. Er valt dus evenzeer te concludeeren, dat de Regeering weinig geneigd is, ten volle rekening te houden met sterk geprononceerde Europeesche stroomingen als de Vaderlandsche Club. *L. H.* betreurt dit, hoewel hij zich het standpunt der Regeering ter zake kan indenken (niet billijken!). Immers, in haren gedachtengang blijft de dreiging van eene verscherping der politieke verhoudingen. En niets is deze Regeering te veel om die klip te omzeilen. Inderdaad kan men zich voorstellen, dat van Regeeringsstandpunt beschouwd, het bewandelen van den gulden midden-weg het meest voor de hand ligt. Doch of daarmede alle belangen, directe en latente, in Indië worden gediend, is twijfelachtig. Zeker moet eene verscherping der verhoudingen zooveel mogelijk worden vermeden, waar wij in Indië te maken hebben met eene massa, welke weinig homogeen is. Doch dat neemt niet weg, dat men niet in andere uitersten mag vervallen en dat men in de eerste plaats dient rekening te houden met de bijzondere psyche van het Inlandsche volk, hetwelk maar al te zeer geneigd is goedertierenheid aan te zien voor zwakte. Dit levert zóó groote gevaren op, dat *L. H.* de toekomst donker blijft inzien.

De Troonrede had de aandacht van *De Loc.* (17/9, blz. 33), het *Bat. Nwsbl.* (18, 20 en 23/9) en de *Java-Bode* (17/9).

Deli in het luchtverkeer.

De luchtlijn Java—Deli is ingewijd. Den 19den September, 's morgens, is de P K. A F D. opgestegen van Java, 's middags kwam het te Medan aan. Den 21sten werd teruggekeerd naar Java, waardoor de schakel tusschen Java en Deli is gelegd. Deli heeft nu ook de „eendaagsche" op Java. De *Java-Bode* (23/9) vertelt van de verdere plannen. Gehoopt mag worden, dat zich ook een belangrijk „buurtverkeer" gaat ontwikkelen. De toestellen zullen op een Zaterdag te Medan aankomen en op een Woensdag moeten vertrekken. In dien tusschentijd zullen tochten worden georganiseerd, evenals op Java, om het publiek aan het vliegen te wennen; de toestellen zullen worden afgestaan voor de bestrijding van ziekten in de tabak en voorts kan nog aan lucht-fotografie en aan kaarteering worden gedaan. Ook zou het mogelijk zijn een luchtverbinding te maken met Bratagi, gedurende de weekende, en met Penang.

De *Deli Crt.* (23 en 24/9) bepleit „Wegenaanleg in Zuid-Sumatra en Djambi".

Een nabetrachting over de groote manoeuvres.

F. maakt in het *Soer. Hbl.* (19/9, 2de bl.) enkele opmerkingen over het Indische leger. De leiding is in goede handen. Bedenkelijk is momenteel alleen het groote tekort aan officieren. Tijdens de manoeuvres in Oost-Java zag *F.* compagnieën, waarbij de commandant de eenige officier was. Men is thans doende de jaargangen der cadetten voor het leger in Indië te vergrooten. Het is een allereerste eisch, dat de officieren hun troep door en door kennen en volkomen in de hand hebben, vooral in dezen tijd, nu het communisme en wat onder die vlag vaart, geen poging zal verzuimen om de militairen op te ruien. In de Alpen in Europa wordt een ruim gebruik gemaakt van wielrijderscompagnieën; in Indië zullen ze in zeer zwaar terrein zeer bruikbaar blijken. Invoering van meer wielrijders, gelijk in Holland, is aan te bevelen. Tanks ontbreken nog aan de formatie. Het leger is zeer eenzijdig samengesteld; men ziet vrijwel alleen Inlandsche soldaten, zij 't ook van diversen landaard. De luchtvaartafdeeling is volkomen berekend voor haar taak en een betrouwbaar wapen in de hand van het Opperbevel. Zelfs voor een klein leger is de Artillerie te zwak, maar het legerbestuur moet rekening houden met 's Lands financiën. De bewegelijkheid en snelle verplaatsing van een klein leger zou met meer auto's en vrachtwagens opgevoerd kunnen worden. Te constateeren viel gebrek aan stramheid; de Barisans van Pamekasan hebben echter bewezen, dat ook Inlandsche troepen in staat zijn behoorlijk stram te defileeren. Het Indische leger is draagster van schitterende tradities, die echter, behalve voor hen, die de Krijgsgeschiedenis bestudeeren, verborgen blijven. Men trachte deze wat meer levendig te houden. Men noeme de bataljons bijv. naar Van Heutz, Van der Heyden e. a. Dat zou meer spreken dan de nummers van tegenwoordig, ook bij de burgerbevolking. Diezelfde nuchterheid is ook oorzaak, dat men in normale tijden het leger niet bijzonder waardeert. Een manoeuvre als deze heeft bij de toeschouwers weer eens het besef doen ontstaan dat we nog een zeer behoorlijk leger hebben. De algemeene indruk was zeer gunstig. Het is een algemeen belang, dat het leger het vertrouwen heeft van de burgerbevolking. Hoe meer deze er van weet en ziet, hoe beter voor beide partijen.

De *Deli Crt.* waarschuwt voor „Soldatenwangedrag te Magelang" (25/9, 2de bl.). Volgens *De Loc.* (24/9, blz. 31) betreft het een kleine groep van onverbeterlijken. De selectie is thans in Holland strenger en dit is reeds goed merkbaar.

II. Uit de Inheemsche en Maleisch-Chineesche pers.

Waar zijn we aan toe?

Onder bovenstaand hoofd geeft het periodiek Timboel te Solo van 15 Juli—1 Aug., een lezenswaardige en bezadigde beschouwing over de politieke verhoudingen in de koloniën, welke wij hieronder grootendeels zullen weergeven:

„Er valt over de grondslagen van de politieke verhoudingen hier te lande (in Indië) niet veel meer te zeggen. Die grondslagen zijn in den loop der tijden wel heel duidelijk geworden, dank zij de lange wederzijdsche gedachtenwisseling, die de waarheid heeft doen beseffen.

Bemoedigend voor idealisten is die waarheid niet. Men ziet zich gedwongen de zaken nuchter te bezien. Idealen komen al heel slecht tot hun recht in deze maatschappij van nuchtere werkelijkheid.

Men moet wel een grenzeloos optimist zijn om nog te betoogen, zooals De Kat Angelino doet in zijn werk „Staatkundig beleid en bestuurszorg in Ned. Indië", dat „hier alle afstand, alle scheiding slechts de *voorwaarde* voor binden, spannen, ordenen en vereenigen door sympathie en eerbied is." Sympathie en eerbied immers, de grondslag, de noodzakelijke voorwaarde bij dat vereenigen, binden en ordenen, ontbreken te zeer in de verhouding van overheerschers en overheerschten. Voornoemde verhouding wordt beheerscht door den wil, de gezindheid der sterkste partij en helaas duidt het woord sterk in deze koloniale samenleving op kracht in materieelen zin. Immers een koloniaal Gouvernement heeft te luisteren naar de Moederlandsche regeering en deze heeft weer rekening te houden met de internationale verhoudingen, waarin het Westersche eigenbelang grooten invloed heeft.

De weerslag van al de factoren, werkende in een bepaalde menschengroepeering, i.c. in een koloniale maatschappij, is te onderkennen in de houding, de gevoelens en uitingen van de partijen binnen die groepeering.

Wij hebben meermalen betoogd dat tusschen al de idealistische pogingen van vooraanstaande politici in Europa, als daar zijn Volkenbond, Kellogg-pact, het streven naar een pan-Europa, naar Wereldvrede en soortgelijke projecten, telkens zich verraadt een spel van betreurenswaardige slimmigheid, die er op uit is toch baas te blijven in de wereld en de positie te behouden die men nu heeft. Alleen is men in zooverre vooruit gegaan dat men nu verlegen is zijn ware egoïstische bedoelingen rauw en rond te uiten."

Na aanhaling van een artikel uit de Ind. Crt., waarin gewezen wordt op de steeds zich verscherpende economische verhoudingen in de menschenmaatschappij en waarin geconcludeerd wordt dat er wat hapert aan de civilisatie, die wellicht niet door de Europ. cultuur wordt beheerscht, gaat schrijver voort:

„Men ziet, de materie doet het hem, de materie is hoofdzaak in onze maatschappij. Zedelijkheid, idealen en alles wat daarmede samenhangt, acht men feitelijk van minder belang. Duidelijk is het devies der machtigen in de wereld: „Je kunt doen wat je wilt, als je ons maar onzen gang laat gaan in onze goudjacht." De oude fabel van het leeuwendeel geldt voor alle tijden en vooral voor dezen tijd.

De hooggeroemde Volkenbond wordt argwanend en met een scheel oog aangezien, nu er sprake is van door dezen te oefenen controle op de koloniën. Uit allerlei blijkt, dat men geen contrôle *wil*, al is het van den door de Westerlingen zelf in het leven geroepen Volkenbond. In dien Volkenbond zijn de niet-koloniseerende mogendheden in de meerderheid, redeneert men. Straks zullen ze het mandatenstelsel op onze koloniën willen toepassen. Misschien komen ze zelfs op het idee onze koloniën als mandaatgebied aan een ander toe te wijzen.

Hoe de Westerlingen elkaar vertrouwen? Volkenbond, goed, zeggen ze. Maar blijf met jullie handen af van *ons* (koloniaal) *bezit!*

Materialisme en nog eens materialisme, dit is de grondtoon van de politiek, ja van de geheele levenshouding daarginds, vooral wanneer daarbij betrokken zijn de koloniën, de niet-blanken. Dat deze houding ook bij de koloniale Nederlanders domineert, blijkt wel uit de betrekkelijke successen van de jonge Vaderlandsche Club, die veel slimmer is dan velen wel denken, bij de laatste Gemeenteraadsverkiezingen in sommige groote steden. De kluchtigtreurige chaos van combinaties en allianties bij die verkiezingen waar te nemen, bewijst van hoe weinig reëelen invloed partijbeginselen in een kolonie zijn. Het gaat om de knikkers en niet om het spel. Opportunisme is troef en achter alles zit de belangentegenstelling van overheerschers en overheerschten. De zedelijkheid wordt ondergeschikt gemaakt aan materieele belangen. De aangewezen leuzen zijn er maar .... voor de leus. Met animo beweert men per ongeluk dingen die kwetsend zijn voor de bondgenooten van de eigen partij in andere plaatsen, waar toevallig een andere combinatie bekonkeld is."

Na vermelding van de door de regeering aan de V.C. toegediende terechtwijzing gaat schrijver voort:

„Wat is dat beginsel van de V. C. en wat wil ze?

Den band tusschen Nederland en Indonesië verinnigen, zegt ze.

Wij zouden hier gevoelig voor kunnen zijn, deze begeerte kunnen opvatten als een liefdesverklaring. Maar wij meenen reden te hebben om voorzichtig te zijn met liefdesverklaringen. Zeker, ook wij willen de relatie tusschen Nederland en Indonesië „verinnigen". Maar er is innig èn innig. *Wij* verstaan onder innig: oprecht, waar, hartelijk. Zoo leeren ook de woordenboeken. En als een tegen den zin van een der partijen opgelegde en gehandhaafde relatie „innig" moet heeten, dan is het toch geen waarachtige innigheid.

Wat art. 1 der Grondwet betreft, waarop de heeren zich altijd beroepen, dit laat de mogelijkheid dat Indonesië een gelijkwaardig deel van het Rijk zou zijn, aan Nederland *neven*geschikt, maar niet *onder*geschikt.

Maar zóó begrijpen die heeren „den band" niet! De V. C. is wel altruïstisch overigens. Ze wil de belangen van *alle* in Indonesië gevestigde bevolkingsgroepen behartigen, met bizondere inachtneming evenwel van die der Nederlandsche. Dit laatste is natuurlijk haar recht, vooral waar zij van meening blijkt, dat de Nederlandsche belangen hier te lande niet voldoende worden behartigd.

Wanneer zal de Club van meening zijn, dat die belangen voldoende worden behartigd?

Wel, wanneer poenale-sanctie-koelies op S.O.K. twee dagen na een beganen doodslag in het openbaar worden opgehangen;

wanneer de Indonesiër ten eenenmale ongeschikt verklaard wordt voor den marinedienst, althans voor de hoogere betrekkingen in dien dienst (als zijnde te klein en te zwak, dus als lichamelijk en bovenal als psychisch inferieur);

wanneer eens voor al wordt uitgemaakt, dat geen Indonesiër Europeanen mag besturen, noch recht over hem spreken;

in het kort: als de Nederlander zijn bevoorrechte positie in deze landen eens voor al behouden (dan wel versterken) mag.

Want de Nederlander heeft „auteursrechten" op dit land. Dat wist u nog zoo maar niet, lezer. Het

„THE COLUMBIA HOUSE"
LAAN VAN MEERDERVOORT 99
TELEFOON 32151
Eenig geautoriseerd speciaal Agentschap voor
Columbia Grafonola's
en Records
in 's-Gravenhage 5333
Catalogi wordt op aanvrage gaarne toegezonden
Zendingen naar Nederlandsch Oost-Indië

KAWEE'TJES
DEN HAAG

PEDICURE MANICURE
B. TROUSSELOT 5588
Verpleegster
ESCHDOORNLAAN 144 Telefoon 37664

is een „Utrechtsche" geleerdheid. De Nederlander heeft dus op ons land dezelfde rechten als een auteur heeft op een boek dat aan zijn geest het ontstaan heeft te danken. Deze Utrechtsche geleerdheid maakt u, Indonesiër, dus tot willooze letters in uw land tot geduldig papier. Die letters op dat papier gerangschikt door den Nederlandschen geest geven *niet* te lezen Indonesië, doch Nederlandsch-Indië en niets anders.

Dat er een verschil is tusschen doode, willooze letters of willoos, lijdelijk papier en redelijke, levende menschen, dat schijnt dezen lieden, die alles zien door den bril van het materialistische kapitalisme, te ontgaan".

Na nog verder op dit onderwerp te zijn doorgegaan vervolgt schrijver:

„De V. C. meent, dat alle aandacht besteed moet worden aan de economische ontwikkeling van de bevolking dezer landen. Onze politieke ontwikkeling dient van de economische een natuurlijk uitvloeisel te zijn. Wij, Indonesiërs, zijn wel dankbaar voor de aandacht ons geschonken. Maar de kwaliteit dier belangstelling dient, in samenhang met de *bizondere* belangstelling die door de V. C. besteed wordt aan de belangen (en niet in de laatste plaats aan de economische) van de *Nederlandsche* bevolkingsgroep, nader in beschouwing te worden genomen. We vinden dan deze situatie: een sterke, inzake de eischen van het moderne wereldruilverkeer uitstekend geschoolde groep, die haar plaats in het economisch bestel behouden wil en een, tegenover dit verkeer nog grootendeels vreemd staande groep, die haar plaats onder de economische zon nog moet veroveren. En dan wil men zeker, dat we de belangstelling dier eerste groep in de economische vorderingen van de tweede groep onverdacht vinden!

Niet dat die eerste groep de tweede al vreest. Dat niet. Ze zegt met „gepaste" vrijmoedigheid: Kom jullie maar op in den wedloop om het wereldruilverkeer! Wij zijn toch sterk en tienmaal jullie meerdere; maar bovendien zullen we wel zorgen voor handicaps in den vorm van minder onderwijs voor jullie en minder politieke rechten enz."

Ziehier de naakte waarheid over de motieven van de bedoelde groep, met welke idealistische, vaderlandsche vijgenbladeren ze die ook moge trachten te bedekken".

En verder:

„De V. C. heeft bewezen, blijkens haren groei in den korten tijd van haar bestaan, den geest van de groote massa der Nederlandsche bevolkingsgroep juist te hebben aangevoeld. En zij heeft gelijk, bewerende dat er nog duizendtallen „stille" V. C.-ers zijn.

Dus in en buiten de raden zal het warm worden. Want wat de bedoelingen van dit of van het volgende régime mogen zijn, die bedoelingen krijgen pas hun beteekenis door de wijze van verwezenlijking, van uitvoering en er zijn *te* veel „stille" V. C.-ers in het kamp der uitvoerders. Wij zullen dus slagen in ontvangst te nemen krijgen. Maar slagen stalen de spieren.

Ziehier dan kort een schets der situatie, die verre blijft van de teekening door den idealistischen heer De Kat Angelino opgehangen. Het gaat niet om de gegeven feiten, „realiteiten", maar om de *gezindheid*. Deze beslist het lot der menschheid. (Schweitzer)".

(Wordt vervolgd).

Oost- en Westindisch literatuuroverzicht.

De Redactie van tijdschriften, welke in deze rubriek worden opgenomen, worden uitgenoodigd de bladen rechtstreeks te zenden aan den redacteur van deze rubriek, Obrechtstraat 163, 's-Gravenhage. Hetzelfde geldt voor uitgevers, die hun boeken in dit overzicht wenschen vermeld te zien.

Aarde en haar Volken.

October: Omhoog naar de Smeroe (Java's hoogste vulkaantop, 3676 M) slot, door B.

Chung Hwa Hui Tsa Chih.

Octobernummer: Ons Tekort, door Khouw Bian Tie (De Oostersche jeugd heeft in het verleden een tekort getoond aan critischen zin). — Enkele psychologische beschouwingen over den Chineeschen student in aanraking met het Westen, door Loe Ping Kian.

De Economist

van October, Suriname en zijn Bankinstelling, door mr. dr. C. F. Schoch (de voorzitter-directeur van de Sur. Bank beantwoordt de aanval op het beleid van twee hoogleeraren, de heeren S. B. Verrijn Stuart en A. van Gijn in het Augustusnummer van dit blad. De heer Schoch verdedigt zijn beleid met een beroep op de vele moeilijkheden, welke de S. B. in den loop der tijden heeft ondervonden en die steeds getracht heeft zijn zware taak zoo goed mogelijk te vervullen en daarbij naast haar eigen belangen, die van de kolonie en de bevolking te dienen. Bij de wet is er voldoende toezicht ingesteld, zegt mr. Schoch, n.l. twee gouvernementscommissarissen, de minister van koloniën en de volksvertegenwoordiging. Tegenover financieele specialiteiten als de heeren Verrijn Stuart en Van Gijn lijken o.i. die toezichthebbenden niet te kunnen opwegen.) — De Surinaamsche Bank, door mr. A. van Gijn (die geen aanleiding vindt om iets van wat hij in Augustus omtrent minder gunstige opvattingen bij de hoofddirectie schreef, terug te nemen.

Eigen Haard

18 October no. 42: Sepilar op den Ardjoeno (Oost Java), door M. W. G.

Goodwill

van 31 Aug. 1931. Een Amerikaansch blad „on the fiftieth anniversary of Queen Wilhelmina 1880—1930, onder redactie van M. M. Pinedo, 118 W. 57th Str. New York, bevat o.a. artikelen: Something about the Netherlands East Indies bij dr. M. van Dijk (Procureur-generaal in Curaçao) en Curaçao, one of the finest habors in the Caribbean. De prijs is 20 c. Amerk.

De Hollandsche Revue

15 October: Nederland—Batavia—Bandoeng per K.L.M. 14 daagsche postdienst. Regelmatig, veilig, snel. — Waardeering voor Nederland's werk in Indië. De allerbeste krachten zijn nauwelijks genoeg. Een boek van den heer Heijdeman uitg. bij Querido's Uitg. Mij.

De Indische Culturen (Teysmannia)

van 16 Sept. no. 18: Ring- en insnijdingsproeven manggaboomen, door P. V. Wagle (uit Agr. Jour. India). — Bekende en merkwaardige Indische planten in woord en beeld, door dr. Z. Kamerling (Orchideeën. Er komen in Indië wel een paar duizend orchideeënsoorten voor, maar daarvan zijn ten hoogste een 50-tal waard om als sierplant gekweekt te worden.) — Omloopende terrassenaanleg op het proefstation Peradeniya, door T. H. Holland. — (Uit Trop. Agr.) Het gebruik van handbestuivers bij de rupsenbestrijding in de tabak in Deli, door dr. J. Kuyper (vlugschrift Deli proefstation).

De Indische Mercuur

van 22 Oct. no. 43: De slechte Theemarkt en de rationaliseering van de Thee-industrie, door C. M. Hamaker. — De fabriek van „Paris Junghuhn", door dr. H. C. Prinsen Geerligs (beschrijving van de theefabriek.)

De Indische Verlofganger

van 17 October, no. 11: Solo'sche herinneringen, door S. Kalff.

De Kracht

1 October no. 2: Onze vertegenwoordiging in Nederland (de Sumatra Cultuurbond heeft den heer Stokhuyzen, Prinsenstraat 14, Den Haag, als vertegenwoordiger aangesteld.

Landbouw

Zesde Jrg. No. 1. Juli: De ontwikkeling van het Landbouwonderwijs in Ned.-Indië, door W. Stenvers. — Ladangbouw, door B. J. Hagreis. — Arbeidsontleding van de Tegalancultuur in Zuid-Kediri, door ir. F. van Goor en ir. E. de Vries.

Nederlandsch Fabrikaat.

van 20 Oct. no. 10: Onze invoer in Curaçao, door W. R. Menkman met naschrift van C. K. Keslen (de eerstgenoemde vindt dat Nederland in het algemeen in de invoerstatistiek geen kwaad figuur maakt; in 1927 bijna 77% (naar de waarde) van al het bewerkte ijzer en 60% van alle cement kwam uit Nederland. De invoer in Ned.-Indië bedroeg in 1928 ongeveer 15%. De heer Menkman zegt o.a.:

„Dat echter de V.S. voor de rest van de nieuwe wereld — ook voor Nederlandsch West-Indië — uiterst belangrijk zijn als leverancier van allerlei artikelen, en dat ook wel zullen blijven, spreekt van zelf; niettemin is het mogelijk dat de verhooging van het tarief van invoerrechten bepaalde Amerikaansche artikelen zooveel duurder zal maken, dat Europeesche landen een iets betere kans krijgen."

De heer Kesler zegt den heer Menkman niet te kunnen overtuigen, maar zich aan de zijde van ir. Suringar te scharen, door wiens werkzaamheid Suriname door Curaçao is „ontdekt", zoodat men thans tracht verschillende producten van de zusterkolonie Suriname in Curaçao te plaatsen. Timmerhout, kistenhout en mais behoeven niet uit de V. S. van Noord-Amerika te worden betrokken. Suriname kan die overvloedig leveren.)

GEBR. VAN OOSTERHOUT - BREDA
GINNEKENSTRAAT 139 — BOSCHSTRAAT 10
TOLBRUGSTRAAT 12 — CERESSTRAAT 30
GINNEKENWEG 138 5291
KOLONIALE WAREN - COMESTIBLES - FIJNE VLEESCHWAREN - WIJNEN - ZUIDVRUCHTEN

Nederlandsch-Indië.

1 Sept. No. 1: Het orgaan van de Vaderlandsche Club gaat zijn 2de jaargang in. Naast vele vereenigingsmededeelingen een artikeltje: Historische Banden, door B. v. T. P(rins) (de eerste Hollanders kwamen in Bantam op 23 Juni 1598 aan. In Maart 1813 hief het Engelsche tusschenbestuur het sultanaat op en werd Bantam een gewest onder Europeesch bestuur. In 1832 hield het rijk van Bantam op te bestaan).

Nieuw Nederland

van October: Kentering (naar aanleiding van een welwillend artikel over de kolonisatiebevordering in „De West" van 12 Aug.) — Europeesche Volksplantingen in de keerkringen, door J. Veersema (vervolg). — Nederlandsche kolonisatie op Nieuw-Guinea. — Zijdeteelt in Suriname, door A. du Burck (de schrijver bepleit de zijdewormteelt. In dit verband kan verwezen worden naar het artikel: Suriname en zijn economische hulpbronnen, door Fred. Oudschans Dentz in het Tijdschrift voor Economische geographie van 15 Juni 1917 no. 6, waarin o.m. hetzelfde werd bepleit, onder vermelding, dat die teelt in 1685 reeds in Suriname bekend was. Brieven worden aangehaald van gouverneur Crommelin van 7 April 1764. In 1850 is die teelt weer ter hand genomen, doch ze verhuisde naar Demerara. Proeven van den heer Heyde te Paramaribo worden beschreven, waarvan de resultaten door den schrijver naar Duitschland werden gezonden. De monsters werden goed beoordeeld. Door gebrek aan kapitaal — zooals steeds in Suriname — had het plan geen voorgang).

De Opbouw

October. No 6: Indische kroniek van J. F. H. A. Later. (De malaise in Indië wordt besproken, mede in verband met den achteruitgang van de opbrengsten van den pandhuisdienst en de opiumregie; de strafvervolging tegen de leiders van de P. N. I.; het besluit der regeering om niet tot een verplichte rubberrestrictie over te gaan en de noodzakelijkheid om tot een lager prijsniveau te komen).

Orang Peladang

Octobernummer met een nieuwe redactie en met een nieuwe omslagteekening. De waarde der Beroepskeuze, door C. Prosman. — Uit de Cultures. I. (behandeld wordt het solliciteeren).

Oedaya

van October: De organische rijkseenheid. Een staatkundige beschouwing door W. C. Lemel. — Wayang-liederen, door Noto Soeroto.

De Planter

30 Sept. No. 467: Het voor-ontwerp voor een W. O. R. in Ned.-Indië II. — Een nieuw procédé voor Sheetrubberbereiding (lezing van ir. Van Harpen o p16 Sept.).

De Rijkseenheid

van 22 Oct. No. 4: Noblesse Oblige (van de Nederlanders in Indië). — De Rijkseenheid, door prof. mr. J. de Louter. — Imperial Preference, door mr. D. J. Hulshoff Pol. Jr.

Tectona

Septembernummer. Overzicht van de onderzoekingen en algemeen werkplan van het Boschbouwproefstation, door dr. R. Wind. — Eenige historische gegevens over den bebosschingstoestand van het Diëngplateau, door ir. W. Zwart. — Het belang van het bosch voor de inlandsche bevolking, door ir. W. Zwart.

Tijdschrift voor Economische Geographie.

October. De Poentjahpas in West-Java. Een verkeersgeografische studie, door G. Kuperus (met kaartjes).

Tropisch Nederland.

20 October. No. 13: De zending en de beschaving in Indië, door prof. dr. A. W. Nieuwenhuis. XIII. — Van natuur tot cultuur XI., door dr. Z. Kamerling (de kasoemba of saffloes, een plant met een glorieus verleden, slot). — Het kweeken van jonge tabaks- en andere planten onder klamboe in Indië, door ir. W. Spoon.

BOEKENSCHOUW.

Neue Beitrage zur Kenntniss der Permischen Echinordermen von Timor, door Joh. Wanner. Wetenschappelijke mededeelingen no. 14 van den Dienst van den Mijnbouw in N.-I. Verkrijgbaar bij Kolff en Nyhoff. f 2.25.

Geneeskundige verzorging van arbeiders bij landbouwondernemingen op Java, door P. W. L. Penris. (proefschrift) Paris, Amsterdam f 2.90.

Repertorium op de literatuur betreffende de Nederlandsche Koloniën voorzoover zij verspreid is in tijdschriften, periodieken, serie- en mengelwerken. Van deze uitgave is tot dusverre verschenen alles tusschen de jaren 1600—1925. Het was daarna gestaakt. De firma Mart. Nyhoff kondigt nu aan, dat de jaren 1926—1930 in bewerking zijn en het repertorium voortaan niet meer om de 5, doch om de 3 jaren zal verschijnen, derhalve 1931-32 in den loop van 1933 enz. De reeds verschenen deelen van deze registratie der koloniale tijdschriftenliteratuur (over Ned.-Indië en West-Indië) 1901—1925, worden thans voor halven prijs verkrijgbaar gesteld, een volledig stel van 5 deelen voor f 25.— inplaats van f 55.—. Die van voor 1901 zijn uitverkocht.

Verbetering.

Van deskundige zijde vestigt men onze aandacht erop, dat De Veer, niet in 1816 Daendels opvolgde, maar hij eerst als gouverneur naar de Bovenwindsche eilanden vertrok. Eerst in 1822 werd hij gouverneur van Suriname. De zinsnede in het artikel over Daendels in de Ind. Gids van October, blz. 893. „Hier werd Daendels begroet door den G.-G. De Veer, die in den Franschen tijd de kolonie had bestuurd en nu was benoemd in Suriname" is dus niet juist. (K. W. van 16 Oct. no. 42).

Suriname

Een Aneta-bericht, ontleend aan de N. R. Ct. van 24 October Ocht. bl. A:

„Paramaribo, 23 October. Naar wij vernemen hebben gouddelvers in het gebied van Boven Saramacca een steen gevonden, die opvallend zwaar was. De steen werd opengeslagen en bleek een goudklomp te bevatten, die ruim 7½ K.G. woog Deze sensationeele vondst betreft dus een der grootste nuggets, die ooit in Suriname gevonden zijn."

Na de lezing van dit bericht hebben wij te vergeefs gezocht naar een in ons bezit zijnde foto van een nugget, vele jaren geleden, onder eigenaardige omstandigheden in de Boven Saramacca gevonden. Een gouddelver zat bij een klein kreekje in het snelvlietend water zijn verwonde voet af te wasschen. Hij had den voet op een steen. Daar hij meende eenige glinstering daarin te zien, nam hij den steen op, die zeer zwaar bleek te zijn. Na het afgeklopt te hebben bleek het een nugget van ruim 13 pond te bevatten.

Zoekende naar de foto daarvan vonden wij een andere oude foto: een groot vleeschbord vol „pepites", voorstellende de productie van de eerste 21 dagen van September 1904 van de Saramacca Cie, n.l. 5949 gram.

Suriname heeft als goudland nog niet afgedaan.

***

In het October-nummer van *„Nieuw Nederland"* schrijft A. du Burck over *„Zijdeteelt in Suriname."*

De schrijver leidt uit het feit, dat de moerbei op Sumatra en Java gedijt, of dat dit ook in Suriname het geval zal zijn.

„In Suriname staat een gedeelte der bevolking passief tegenover den kleinen landbouw. Tot nu is het niet gelukt voor dit deel der bevolking een bron van inkomsten te scheppen. De zijdeteelt zou misschien een oplossing kunnen brengen en als huisvlijt de mogelijkheid openen om tot welvaart te komen evenals deze teelt in Zuid-Frankrijk en in Japan een belangrijke bron van inkomsten vormt voor een groot deel der bevolking.

Waarschijnlijk zullen instellingen van op filanthropisch of sociaal gebied in Suriname wel de leiding willen nemen. Allereerst dient echter vast te staan, dat de voedsel-voorziening der rupsen niet kan falen.

Is men hiervan verzekerd dan is het niet uitgesloten, dat de zijdeteelt ook in grooter opzet, rendeerend in Suriname kan worden beoefend.

De zijdeteelt is zeer eenvoudig....

Jonge moerbeiplanten en zijden-rupseneitjes kunnen uit Nederland geëxporteerd worden, terwijl ook voorlichting omtrent het planten der heesters, de teelt der rupsen en den verkoop der cocons kan verstrekt worden."

Tot zoover de heer du Burck.

Wij vestigen er de aandacht op, dat M. D. Teenstra *„De Landbouw in de kolonie Suriname"*, Groningen 1835 II. 327 een proefneming wenschelijk achtte.

In de *„Encyclopaedie van Nederl. West-Indië* vinden wij onder „vezelstoffen" het volgende:

„De zijdewormteelt is meermalen beproefd en reeds door Van Aerssen, die in een brief van 10 Aug. 1685 aan Directeuren der Societeit mededeelde, dat door hem geplante moerbezie-boomen in minder dan zes maanden dikker dan een „zwaar mansbeen" en ten minste acht voeten hoog geworden waren en die tevens verzocht om toezending van een weinig eieren van zijwormen tot een proef, in een looden doos verpakt en, bij occasie, van een half dozijn zwarte moerbezieboomen. Het is niet bekend hoe de proef is afgeloopen. In de vijftiger jaren der vorige eeuw is zij herhaald door een inwoner van Paramaribo, A. M. Coster, op een terrein in de voorstad Combé; de proef mislukte."

***

In „De Economist" van October zijn drie deskundigen aan het woord over de Surinaamsche Bank, Mr. Dr. C. F. Schoch, de hoofddirecteur der Bank, Prof. Ant. van Gijn en Prof. G. M. Verrijn Stuart.

De zeer belangrijke artikelen leenen zich niet voor een korte samenvatting. We moeten den belangstellenden lezer verwijzen naar het tijdschrift.

Of de strijd is uitgestreden?

***

Aan het verslag van de Algemeene Zendingsconferentie in de N. R. Ct. van 22 Oct. Ochtendbl. B. ontleenen wij het volgende:

„Het werk der Broedergemeente in Suriname kenmerkte zich niet door groote naar voren tredende gebeurtenissen. Het werk heeft daar steeds te lijden onder de economische toestanden, waardoor het moeilijk is de gemeente tot zelfonderhoud op te voeden.

De Boschland-zending is thans zoover gevorderd, dat de 1000 Boschnegers daar op 4 na gedoopt zijn. De zending onder de Britsch-Indiërs beteekent al heel wat als men zendelingen heeft die de taal beheerschen en het volk kennen. De zending onder de Javanen lijdt eveneens onder een tekort aan zendelingen."

***

Mr. Dr. H. W. van Sandick, oud-president van het Hoog Militair Gerechtshof, in Den Haag overleden op 22 dezer, is van Januari 1902 tot Maart 1906 Gouvernementssecretaris in Suriname geweest.

***

Bij besluit van den Gouverneur zijn met ingang van 3 September luchtpostzegels in gebruik gesteld.

***

Dat men in Suriname ook oud kan worden blijkt uit een foto, ons door een vriendelijke hand toegezonden, van een jubilaris van 90 jaren, tusschen een schat van bloemen.

Men zou het haar niet aanzien, dat zij dien respectabelen leeftijd heeft bereikt.

Merkwaardig dat in de feestelijk versierde kamer een portret hangt van een overledene, die, toen ze stierf, over de 90 jaar oud was.

***

„Eigen Haard" van 11 October geeft een mooie foto van de uitvoering van een cantate door 2500 schoolkinderen op het Gouvernementsplein op den 50en verjaardag der Koningin.

Curaçao

Gratie gevraagd. — Het vonnis.

Wij behooren tot hen, die mogen lijden, dat kapitein Borren gratie verkrijgt voor zijn veroordeeling ter zake van tekortkomingen als militair commandant vóór den overval. Zelfs meenen wij, dat zich hier het typische geval voordoet, dat gratie kan gebruikt worden in gevallen, waarin toepassing van straf het rechtsgevoel niet zou bevredigen. Niettemin betreuren wij het, dat deze gratie *gevraagd* is. Kapitein Borren heeft o.i. zelf het juiste standpunt ingenomen met geen gratie te verzoeken. Nu anderen dit voor hem doen, is der regeering de mogelijkheid ontnomen, om *spontaan* te doen blijken van erkenning van schuld harerzijds. Immers is zij het, die, volstrekt niet alleen bij kapitein Borren, de gedachte heeft doen post vatten, dat de militaire taak van het garnizoen had plaats gemaakt voor politiewerk. Gratie kan ook ongevraagd gegeven worden, en kan niet geweigerd worden. Het eerste woord van schuldbesef in deze heele zaak, waarop de heer Colijn reeds bij zijn interpellatie kort na den overval aandrong, moet nog gesproken worden. Men had der regeering de laatste kans niet moeten benemen.

Wij hebben kennis genomen van het vonnis van het Hoog militair gerechtshof. Wat ons juridisch de moeilijkste kwestie leek, de constructie der aanvallers als aan het Nederlandsch gezag onderworpen personen, heeft het hof aldus beslist, dat het betrof een groep personen, voor het meerendeel in Curaçao gevestigd, zulks blijkbaar op het getuigenis van luitenant Berger, die in een rapport over de voorbereiding van den overval als vrucht van zijn onderzoekingen heeft neergelegd, dat de 40 of 50 man in de twee eerste trucks door Uribna op Rooi Canari zijn gerecruteerd.

De tekortkomingen van kapitein Borren zijn volgens het vonnis, dat hij als militaire commandant wetende, dat op Curaçao eenige duizenden Venezolanen, onder wie vele woelige elementen, revolutionairen en communisten, gevestigd waren, en dat hij, als dáár den politiedienst niet uitoefenende, van hunne gedragingen op Rio Canario nagenoeg niets gewaar werd, desniettegenstaande het Waterfort, waarin al zijn troepen gelegerd en al zijn machtsmiddelen geborgen waren, volstrekt onvoldoende bewaakt heeft gelaten; dat hij het daarbij nog heeft opengesteld voor iederen kwaadwillige en iederen spion, die met eigen oogen van de geheel onvoldoende bewaking zich zou wenschen te overtuigen; dat hij aldus als het ware heeft uitgelokt tot een overval.

De militaire taak van den commandant wordt diens „eerste en hoogste" taak genoemd, waartegenover, zooals het vonnis ook zegt, de Nederlandsche regeering de politietaak der troepen steeds op den voorgrond heeft geschoven en aan haar zuiver militaire functie nagenoeg geen aandacht heeft gewijd. Krasser had het moeilijk gezegd kunnen worden.

Wij weten niet, wat het hof bedoelt, wanneer het opmerkt, dat de eerst ná den overval genomen maatregelen hebben doen zien, dat de veiligheid van de troepen met de beschikbare middelen en zonder dat daarvoor militairen aan hun politietaak behoefden te worden onttrokken, had kunnen zijn verzekerd. Is hier sprake van hetgeen kapitein Borren heeft kunnen doen, toen de vrijwillige burgerwacht zich had aangeboden, de Surinaamsche en Hollandsche troepen waren aangekomen, of van hetgeen de heeren Hoorweg en Bennewitz gedaan hebben? Bovendien gaat de te lastelegging over de onvoldoende bewaking van het Waterfort? Maar wat beteekent naast deze opmerking die andere, dat op kapitein Borren practisch is gedemonstreerd, dat de ondanks zijn aanhoudend aandringen niet op volle sterkte gebrachte rijks-landmacht niet te zelfder tijd kan dienen tot bescherming der kolonie en tot uitoefening van den politiedienst op Curaçao?

Kamer van Koophandel op Aruba.

Bij gouvernementsbesluit is een Kamer van koophandel en nijverheid op Aruba gevestigd. De kamer zal uit 7 leden bestaan.

Veranderde districtenindeeling.

Ingediend is een verordening, waarbij de grenzen van het stadsdistrict zijn uitgebreid met de nieuwe bevolkingscentra rondom het Schottegat. Hierdoor wordt Emmastad wel eenigszins gedegradeerd; het komt op één lijn te staan met Pietermaai, Schaarlo en Otrabanda.

Van de gelegenheid wordt gebruik gemaakt, om de indeeling in wijken af te schaffen en daarmee de wijkmeesters, wier taak, voor zoover die betreft het uitreiken van bewijzen van onvermogen, wordt gelegd in handen van den inspecteur der belastingen. Als dat laatste geen bloote formaliteit wordt, stellen wij gaarne Curaçao ook hierin ten voorbeeld aan het moederland!

de haniascholen
a. regentesselaan 325—327,
telefoon 32456
c. laan van meerdervoort 870,
telefoon 39451
leiden uw kinderen in uw verloftijd op voor officiëele- en schoolexamens, in de vakken: stenotypen, boekhouder, handelskennis, moderne talen, spaansch, esperanto, correspondentie, schoonschrijven enz. individueel onderwijs.
spreekuren maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag van 9.30—11.30, van 1.30—3.30 en van 7—9 uur. 5537

Geschiedkundige Sprokkelingen.

Changuion en Evertz.

Al te best was de verhouding tusschen den gouverneur Changuion en den kolonel en kapitein ter zee, commandeerende 's lands navale macht in de haven van Curaçao, niet. Toen Evertz 4 Mei 1806 zijn 25-jarigen zeedienst vierde, noodde hij den gouverneur met vrouw en kinderen op een souper en bal, maar Changuion bedankte, zooals hij in zijn journaal aanteekent, „vermits mijne en des Gouvernantes gezondheidsconstitutien ons niet permitteerden fetes bij te wonen die lang in den nagt voortduurden, en het een vaste wet bij ons was dat mijne Dogters niet uitgingen, zonder haar moeder", en hij schreef den commandant een brief waarin hij hem een „gouden bruiloft met den zeedienst" toewenschte met vele uitstekende diensten aan den lande bewezen, „opdat het dankbaar vaderland uwen grijs geworden schedel overlaade met eere, en uw naam niet minder zij dan die der Zeuwsche voorvaderen, mijne land en uw naamgenooten," zooals het aan het slot heet.

Errata!

Medan, 18 October. De Sumatra Cultuurbond heeft een telegram gezonden aan den minister van Koloniën, waarin inlichtingen worden gevraagd over de mogelijkheid van plaatsing der ontslagen planters in Curaçao.

Alg. Handelsblad.

Uit den Verren Vreemde

De exterritorialiteitsrechten in China.

Men spreekt ook wel van de extraterritorialiteit. Daar de rechten nu afgeschaft zijn, of heeten, zouden de Chineezen willen spreken van het ex-exterritorialiteits-systeem. Is dit niet duidelijk? Dan is 't overeenkomstig het geheel van dit vraagstuk, dat een van de vele actueele Chineesche puzzles blijft.

Den 28en December 1929 heeft de Chineesche regeering deze rechten bij officieele mededeeling, voor afgeschaft verklaard, de in China verblijfhoudende buitenlanders zouden, met ingang van 1 Januari 1930, onderworpen zijn aan de Chineesche wetten, en onmiddellijk zou een wet worden afgekondigd, ter regeling van de rechtsgedingen tusschen Chineezen en buitenlanders.

Il y a loin de la coupe aux lèvres, ook in China, vooral in China.

Geen officieele mededeeling heeft na dien, voor zoover ons bekend, iets teruggenomen van die verklaring, maar evenmin hebben wij iets gelezen, waaruit zou mogen worden opgemaakt, dat in de practijk veel veranderd is.

Zoo pas hebben een paar berichten de onderstelling komen wettigen, dat alles toch in de lucht hangt. Een telegram uit Sjanghai van 14 October, bracht de verklaring van het Chineesche ministerie van Buitenlandsche zaken, dat het stelsel der ext.-rechten moest komen te vervallen na afloop der verdragstermijnen. Hierin ligt de erkenning opgesloten, dat van een kortweg opheffen vooralsnog geen sprake meer schijnt te zijn. Den 18en d.a.v. deed de Nationalistische regeering bekend maken, dat de burgeroorlog in China geëindigd is — hetgeen al wel meer gedecreteerd is —; onder de groote vraagstukken, voor wier oplossing zij zich nu geplaatst ziet, wordt vermeld: de opheffing der ext.-rechten. De oplossing moet dus nog gezocht worden.

In de kwestie, waarom 't gaat, staan geenszins alle buitenlanders in dezelfde verhouding tot de Chineesche regeering. Het feit, dat er Europeanen zijn voor wie de bijzondere rechten niet meer gelden, zonder dat dit tot moeilijkheden aanleiding heeft gegeven, brengt China gaarne naar voren, om de mogelijkheid der afschaffing ook voor de anderen aanneembaar te maken. Maar de vreemde mogendheden, welke in de naaste aanraking met de Nationalistische regeering zijn, wijzen op zoodanige voortdurende toestanden van rechteloosheid en op zoo eigenaardige opvattingen van rechtspreken en rechtdoen, dat zij de beschermende hand niet van hun eigen in China toevende onderdanen durven terugtrekken.

In het voorafgaande is, als van zelf, reeds in herinnering gebracht over welke kwestie 't loopt, maar hoe de verhouding tot de verschillende mogendheden is, dat moeten wij nog eens in herinnering brengen.

't Was reeds lang een Britsche wensch geweest de eigen onderdanen in China aan een eigen berechtiging te onderwerpen, maar de Chineesche regeering was zich daar tegen blijven verzetten, totdat de in den z.g.n. opiumsoorlog geleden nederlaag haar dwong toe te geven. In 1843 zijn toen bijzondere rechten uitgedrukt in de regeling, welke getroffen werd voor den Britschen handel in de havens Kanton, Sjanghai, Ningpo, Foochow en Amoy. Deze overeenkomst werd in 1858 vervangen door een die bepaalde: alle rechtszaken tusschen Britsche onderdanen onderling zullen onderworpen worden aan de rechtspraak van de Britsche overheid; Chineezen, die iets misdrijven ten opzichte van Engelschen, zullen terechtstaan voor Chineesche rechters volgens de Chineesche wetten; Britsche onderdanen, die een misdaad begaan, zullen voor den Br. consul, of een ander daarvoor aangewezen Br. ambtenaar, terecht staan, overeenkomstig de Br. wetten.

De andere mogendheden hebben overeenkomstige rechten weten te verkrijgen; Nederland in 1863. Voor China zijn deze een doorn in 't oog gebleven. Het heeft dan ook elke gelegenheid te baat genomen om te trachten er af te komen.

Zoo heeft het na den grooten wereldoorlog gebruik gemaakt van de omstandigheden, dat het aan de zijde van de overwinnaars stond, om ze voor Duitschland en Oostenrijk afgeschaft te verklaren. Van Rusland heeft 't den vrijwilligen afstand weten te verkrijgen. Bepalingen in de overeenkomsten met België, Spanje, Portugal, Italië, Denemarken en Polen heeft het zoo gelezen, dat het beweert het recht van opzeggen te hebben, en van dit recht heeft het dan ook gebruik gemaakt; daar deze opvatting echter zoo niet, of niet onvoorwaardelijk door die staten aanvaard is, staat de verhouding los en scheef.

De landen, voor welke de ext.-rechten nog ten volle golden, toen het decreet van 28 December 1929 de afschaffing voor 1 Januari 1930 durfde afkondigen, zijn: Engeland, Frankrijk, Amerika, Nederland, Noorwegen, Brazilië en Japan. De consuls zijn intusschen nadien doorgegaan met de zaken, die onderdanen betreffen van het land, waarvoor zij geaccrediteerd zijn, in behandeling te nemen. En de toestanden in China zijn geenszins zooveel ten goede veranderd, dat de Chineesche regeering zich daarop durft beroepen om de handhaving van het recht reeds in eigen handen te nemen.

Toch is er wel 't een en ander gebeurd, dat het verloop der zaak in het goede spoor kan brengen. De diplomatie verdiept zich reeds geruimen tijd in de vraag: in hoever en op welke wijze aan het verlangen van China kan worden voldaan.

In een Britsch-Chineesch handelsverdrag van 1902 zeide Engeland van de bijzondere rechten afstand te willen doen, wanneer de door Peking toegezegde wetten, tot moderniseering van de rechtspraak, voldoende waarborgen zouden bezorgen. Japan en Amerika lieten zich een jaar later vinden tot het aangaan van een dergelijke overeenkomst. China zette zich aan den arbeid. Na 5 jaren was 't zoo ver, dat het een hervorming van zijn justitieel stelsel kon aankondigen en in 1910 werden er eenige naar Westersche begrippen samengestelde gerechtshoven ingesteld, waarin modern-geschoolde rechtsgeleerden als voorzitter zitten. De practijk bracht echter nog volstrekt niet de waarborgen die de voormelde mogendheden als voorwaarde hebben gesteld.

Toen na den grooten oorlog dreigende wolken samentrokken boven den Stillen Oceaan, en Amerika, Japan, Engeland en Frankrijk in 1921 te Washington samen kwamen om het onweer af te wenden, een bijeenkomst waarbij Nederland ook een bescheiden woordje mocht medespreken, kwam het Chineesche vraagstuk daar mede aan de orde, en kreeg China gelegenheid zijn stem te laten hooren. Het bracht, 't spreekt van zelf, de afschaffing der ext. te berde. De conferentie deed wat gebruikelijk is als niet „neen" en niet „ja" gezegd moet worden, zij benoemde een studiecommissie. Overbodig was grondige bestudeering zeker niet, want vrijwel niemand bleek goed op de hoogte te zijn van het Chineesche rechtswezen. Toch leek 't of de conferentie spoed wenschte te betrachten, de commissie zou binnen drie maanden benoemd moeten zijn en een jaar na haar installatie van rapport moeten dienen.

De Chineesche regeering benoemde dadelijk h.z. een commissie ter voorbereiding van de werkzaamheden der gemengde commissie, maar het werd 1925 voordat Engeland, Amerika en Japan besloten de studiecommissie te Peking bijeen te doen komen. De commissie is van Januari tot September 1926 werkzaam geweest, onder voorzitterschap van dr. Wang Chung Hui. De toestanden in China waren toen zóó verward, dat er volslagen burgeroorlog heerschte. Toch bracht de commissie een verslag uit, met aanbevelingen voor noodige hervormingen, die als voorwaarden zouden moeten gelden tot afschaffing der bijzondere rechtspraak en rechtsuitoefening. 't Stuk bevat waardevolle gegevens, die eens nut zullen kunnen krijgen, maar uitgewerkt heeft 't vooralsnog niets.

In de lente van 1929 zond de in 1928 opgetreden Nationalistische regeering nota's aan de bovenvermelde mogendheden om te betoogen, dat de ext.-rechten geen reden van bestaan meer hebben. Die mogendheden antwoordden in Augustus, dat zij tot onderhandelen genegen waren, met de oude voorwaarde: voldoende waarborg van rechtszekerheid. Aan een paar landen is daarop in September 1929 nog een bescheid gegeven in verband met door hen aangevoerde argumenten. Het geduld van China scheen hiermede uitgeput.

't Verloop is verder geweest zooals boven aangestipt: 28 Dec. '29 bekendmaking der afschaffing ingaande 1 Jan. '30, — maar daarna de berichten van 14 en 18 October. Het vraagstuk blijft in studie.

Intusschen is 't niet duidelijk hoe het staat met de rechtspraak en de berechtiging over de onderdanen van die staten, voor wie de ext.-rechten niet meer, of niet meer ten volle gelden.

Ingezonden

De Taalkwestie in de West.

Met belangstelling nam ik kennis van een bijschrift, dat mijn artikeltje in nummer 30 van dit weekblad opluisterde, alsmede van een opstel, naar aanleiding daarvan in nummer 33, gevloeid uit de pen van Mr. Schalkwijk.

Tot mijne voldoening is men het er blijkbaar over eens, dat Nederlandsche juristen er niet van verdacht behoeven te worden, meer gesteld te zijn op Papiamentsch dan op Engelsch, en zeker niet van zulk eene bevreesdheid voor het Engelsch als rechtstaal op de Bovenwindsche eilanden, dat ze zich daardoor uit Curaçao laten terughouden.

De steller van het bijschrift vraagt zich af, of ik mij niet te veel op individueel terrein begeef, niet te weinig nadruk leg op het algemeen belang. Het is zeker niet aan mij te wijten, dat het Koloniaal Weekblad zich in nummer 21 verdiept in den uiteraard individueelen gemoedstoestand van eventueele sollicitanten naar het lidmaatschap van het Curaçaosche Hof van Justitie.

Zonder mijne wellicht eenigszins ascetisch georiënteerde tegenbetoogers te kort te willen doen, houd ik het er toch voor, dat het voor de meeste menschen eene opwekking is te weten, dat men in het land van hunne bestemming prettig leeft.

Mr. Sch. zal er zeker een genoegen in vinden te vernemen, dat het Nederlandsch inderdaad ook in lagere volksklassen aan de winnende hand is, hetgeen wellicht samenhangt met het feit, dat de fraterscholen zich met een naar het schijnt onvolprezen energie blijven toeleggen op de verspreiding van de moedertaal. Ook in katholieke kerken wordt tegenwoordig hier en daar in het Nederlandsch gepreekt.

Buiten de geestelijkheid om, waarop Mr. Sch. zijne speciale belangstelling gevestigd houdt, vindt men ook bij onderwijzende leeken eene vermindering van de vroegere wel bestaande moedeloosheid over de kansen van het Nederlandsch in Curaçao. Er schijnt wind in de zeilen te komen.

Dat een Curaçaosche rechter er niet goed aan doet Papiamentsch aan te leeren, wie zal het volhouden? De vraag is, of het nu op de allereerste plaats noodig is. De Curaçaosche rechtbank behandelt steeds meer Hollandsche, Engelsche, Chineesche zaken, althans zaken, waarin de assistentie van eenen welwillenden griffieambtenaar niet voldoende is om tot een vonnis te komen. De typische Papiamentsche zaken liggen inderdaad veelal op het terrein van het familierecht. Zij zijn van eenvoudigen aard, en het is te begrijpen, dat Mr. Sch. ten deze eene dankbare herinnering heeft aan de griffie, die de Schablone in petto houdt.

Mr. W. M. A. WEITJENS.
St. Martin.

Zij, die nog steeds geduldig wachten.

Na al hetgeen daarover in de laatste jaren èn in den Volksraad in Indië èn in de beide Kamers der Staten Generaal hier te lande, reeds is gezegd, mag men thans wel als zeker aannemen, dat er weinig Nederlanders zullen zijn, wie het onbekend is, dat menig oud-strijder zijn laatste levensdagen in kommervolle omstandigheden doorbrengt.

En nog steeds wacht men geduldig af, of het der

NEUTRALE SCHOOLVEREENIGING „SWEELINCKSCHOOL"
1ste SWEELINCKSTRAAT 22-24 - DEN HAAG
6 jaar L.O. met Fransch en Handenarbeid. Opleiding voor H.B.S. enz.
4 jaar U.L.O. Opleiding Diploma A. en B. Vervolgklasse.
Opleiding Diploma Stenografie en Cursus in het koken.
5546 De Directrice, M. A. G. STEFFELAAR.

5014

regeering eindelijk zal behagen, om op een afdoende wijze hulp te verleenen.

Hoewel er over de geheele linie der oud-strijders van een zorgvollen levensavond kan worden gesproken, zijn zij, die langen tijd geleden in de lagere rangen het Indische leger verlieten, er wel het droevigst aan toe.

We laten thans in het midden, of die oud-strijders recht kunnen laten gelden op lotsverbetering, onomstootelijk staat echter vast, dat er een moreel recht is waarop die ouden aanspraak kunnen maken. Hoe het echter ook zij, één ding is zeker, er wordt armoede, bittere armoede geleden in vele gezinnen dier mannen, die eertijds op krachtige wijze hebben medegewerkt, om orde en rust te brengen in onze Overzeesche Gewesten; mannen, die, ondanks de vele ontberingen waaraan zij bloot stonden, steeds hun plicht vervulden en de banen hebben helpen effenen, waarlangs ginds handel, scheepvaart en industrie tot bloei konden komen.

Waar reeds een tiental jaren te vergeefs op afdoende hulp der regeering wordt gewacht, heeft de Ver. van gepensionneerde en gegageerde militairen (korporaals en soldaten) van het leger in Nederl. Oost- en West-Indië: „Voorwaarts" zelf het initiatief genomen, om althans de armsten der armen zoo goed mogelijk te helpen.

Die Vereeniging heeft daartoe een „Steunfonds" opgericht, waaruit, bij het overlijden van den man, diens gezin naar behoefte wordt geholpen, omdat, met het heengaan van man en vader, tevens diens karig pensioen of gagement ophoudt. De leden contribueeren voor dat goede doel f 3 per jaar, doch zonder steun van andere zijde is het fonds op den duur niet in staat te blijven helpen. Sedert 1924 werd aan 249 behoeftige gezinnen in totaal f 24.815 uitbetaald.

Bedelen valt hard, doch waar thans een verzoek dier Vereeniging aan de regeering om f 3000 subsidie werd afgewezen (terwijl aan een andere militaire vereeniging blijkbaar wèl subsidie wordt verleend), doe ik voor de Vereeniging „Voorwaarts" langs dezen weg een beroep op het goede hart van elk Nederlander, die nog wat voor den oud-strijder voelt en weet te waardeeren, wat hij in moeilijke tijden voor onze Overzeesche Gewesten heeft verricht. Door uwe gave steunt ge een goed doel en smaakt ge de voldoening te weten, dat ge door uwe hulp, hoe klein deze ook moge zijn, het uwe er toe hebt bijgedragen, om een sprankje van licht te doen schijnen in het vaak zoo duistere leven van hen, die achterblijven, als de oud-strijder het van zorgen moede hoofd voor goed ter ruste heeft gelegd.

Jaarlijksche bijdragen, dan wel schenkingen in eens, gireere men aan den Administrateur M. Gompes, Hommelstraat 46, Arnhem, Postgironummer 123045.

Dat velen aan dezen oproep gehoor mogen geven.

Met dank voor de plaatsing,
Hoogachtend,
L. J. SARON.
Gep. Kapitein N.I.L.

Berichten der Afdeelingen

Afdeeling Utrecht.

De heer Tillema vertoont zijn rolprent in het Gebouw voor K. en W. te Utrecht.

Woensdagavond 22 October j.l. is in de groote zaal van het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen te Utrecht het eerste gedeelte vertoond van de Borneo-film. Deze avond, waarvoor een groote belangstelling bestond, werd georganiseerd door de Utrechtsche afdeelingen van de vereeniging „Oost en West", het „Algemeen Nederlandsch Verbond", de „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" en de Koninklijke Vereeniging „Onze Vloot". In de geheel gevulde zaal merkten wij vele vooraanstaande personen op uit wetenschappelijke, burgerlijke en militaire kringen.

Prof. Van Vuuren heeft namens de vier vereenigingen een woord van welkom gericht tot de aanwezigen in het algemeen en tot den heer H. F. Tillema in het bijzonder. De heer Tillema heeft zich door energie en werkkracht een vermogen verworven, maar datzelfde vermogen stelt hij thans ter beschikking en wendt hij aan in het belang van de inheemsche volksgroepen. De heer Tillema heeft zich eerst op het gebied der hygiëne begeven, wat ook blijkt uit de werken, die hij ter beschikking stelde van de regeering.

Het eerste gedeelte van de rolprent toont het Zuid-Oostelijk gedeelte van Borneo, dat prof. Van Vuuren in enkele trekken teekent. Er ontstaat in dat gedeelte van het onmetelijke eiland een nieuw gebied, met een enorm economisch centrum, door de medewerking van de inheemsche bevolking. Er wordt daar een eigen nijverheid gevonden. Maar er is ook de wondere wereld van het oerwoud, met zijn plantengroei en inheemsche volksstammen, aan wiens heil de arbeid van de Zending is gewijd. Hoe noodig dat is blijkt wel uit de andere gedeelten, waar de bevolking nog gevangen is in de kluisters van het animisme.

Prof. Van Vuuren wijst er ten slotte op, hoe belachelijk laag de cijfers der boschontginningen nog zijn. Vele Nederlanders staan daar in dat land in een strijd om de ontwikkeling op te voeren en de Dajaks op te heffen. Eén der laatsten was kapitein Quant, die er ten slotte den dood vond. Die dood, die alleen voor hem waardig was, n.l. die voor de beschaving.

Vervolgens wordt overgegaan tot de vertooning van de rolprent. De heer Tillema voert ons, aldus het verslag in het „U. D.", door het wondere tropische land, met zijn uitgestrekte wouden en breede waterstroomen, zijn drassige gebieden en woeste rotsen. Wegen zijn er bijna niet en bijna alle verkeer geschiedt dan ook te water. Zoolang de rivieren breed en diep genoeg zijn gebruikt men stoom- en raderbooten, maar zoo gauw de stroomversnellingen komen wordt gebruik gemaakt van lange, smalle booten en daarmede worden de stoute tochten ondernomen door het woeste, kolkende en kokende water, langs stroomversnellingen en rotsen, waar de golven hoog overheen slaan en uiteenspatten. Het is wonderlijk hoe de luchten herinneren aan die over ons Hollandsche landschap. Als de plantengroei en de dieren er niet op wezen zouden wij ons in dit watergebied niet in de tropen wanen. En het Apeneilandje in de Barito zouden we dan bijna kunnen verslijten voor een der eilandjes in de Loosdrechtsche plassen. En over dit landschap trekken geweldige wolkenstoeten langs den hemel als bij Hollandsche herfstluchten.

Maar in de groote, bewoonde centra zijn de landwegen talrijker en daar wordt een druk gebruik gemaakt van auto's. Men ziet een parkeerterrein, waar meer auto's staan dan op het Vreeburg, tijdens de Jaarbeurs. De camera van den heer Tillema voert ons verder naar de primitief ingerichte diamantgraverijen en toont ons verschillende staaltjes van knap handwerk. Vrouwen vlechten fraaie matten en prachtig gevormde handen bewerken met zorg het pottebakkersklei, dat omgevormd wordt tot kannen en potten. Maar ook krijgen wij prachtige doorkijkjes in het oerwoud, met zijn ontzaglijk dichte plantengroei, waartusschen weelderige orchideeën hun wonderlijke pracht toonen en waar het kruidje-roer-me-niet als onkruid groeit. We trekken dagreizen diep het oerwoud in, langs de militaire garnizoenen; we gaan op reis met den zendeling en bezoeken de gedenkteekenen der militairen, die bij den opstand in het midden der vorige eeuw vielen.

De heer Tillema toont ons de overweldigende pracht van het oerwoud en de grootschheid der natuur, maar evenzeer het leven en de arbeid van het inheemsche volk, de jacht en sport, de overblijfselen van het animisme en de gevolgen van Christendom en Westersche beschaving.

Een hartelijk handgeklap beloonde den heer Tillema voor de schoonheid, die hij via het filmbeeld aan het publiek had getoond.

Prof. Van Vuuren deelde ten slotte mee, dat ook de overige gedeelten van de rolprent in het komende seizoen zouden worden vertoond.

Afdeeling Nijmegen.

Eerste gedeelte van de Borneo-film.

Zaterdagmiddag 18 October, werd in het Olympiatheater alhier, onder begeleiding van een goed strijkje, voor leden en genoodigden het eerste gedeelte vertoond van de Borneo-film, opgenomen door den heer H. F. Tillema.

De Voorzitter, de heer J. C. Burger opende deze eerste bijeenkomst van dit winterseizoen op de gebruikelijke wijze, heette allen welkom, en deelde in het kort de plannen van het bestuur mede, voor het komende seizoen. Hij hoopte op de medewerking van alle leden om propaganda voor de vereeniging te maken, en wees er op, dat door het Hoofdbestuur ter aanmoediging een premie is uitgeloofd, bestaande uit de Insulinde-kalender, samengesteld door Dr. W. G. N. van der Sleen, aan elk lid, dat een nieuw lid aanbrengt vóór eind December van dit jaar. Hij voelde zich verder genoodzaakt mede te deelen, dat de trekking van de Minahassa-loterij nog niet heeft plaats gehad, en dat op de loten een drukfout voorkomt, n.l. dat de trekking niet moet plaats hebben uiterlijk vóór 31 Mei 1930, zooals op de loten vermeld, maar vóór 1 Mei 1931. Door den penningmeester zal het ontvangen bedrag voor lotenverkoop in kas gehouden worden voor het geval de trekking niet mocht doorgaan.

Met de vertooning van de film werd toen een aanvang gemaakt. Over den inhoud van deze film behoeft niet te worden uitgeweid, daar aangenomen mag worden, dat deze voldoende bekend zal zijn. Wij willen echter nog vermelden, dat de vertooning met groote aandacht werd gevolgd, en dat uit het herhaalde applaus bleek, dat het publiek het vertoonde zeer waardeerde.

Na afloop der vertooning dankte de voorzitter namens alle leden den heer Tillema, die in de zaal aanwezig was, en zoo bereidwillig was geweest zijn film geheel belangeloos voor deze vertooning af te staan. Hij sprak de hoop uit, dat de heer Tillema binnen niet al te langen tijd in de gelegenheid zou zijn ons ook het tweede gedeelte van zijn belangwekkende film alhier te vertoonen.

De 2e Secretaris:
E. VERWEIJ—MEJAN.

Dinsdagavond, 11 November, om 8 uur zal, in den grooten foyer van den Stadsschouwburg, de heer K. van der Veer, gew. leeraar aan de landbouwschool te Buitenzorg, bij lichtbeelden spreken over het onderwerp: „Het Inlandsche aandeel in de landbouwexport van Ned. O.-I."

Deze lezing is toegankelijk voor leden met introducé's en begunstigers.

DE SECRETARIS.

Afdeeling Apeldoorn.

Vrijdag 24 Oct. sprak voor de afdeeling de heer *C. Poortman*, oud-resident van Djambi. Tot ons genoegen was mede aanwezig de heer *R. L. Wentholt*, eveneens oud-resident van Djambi, onze vroegere voorzitter.

Jammer genoeg was de opkomst zeer slecht — welgeteld, 32 menschen!

Spr. heeft in een uur tijd een knappe uiteenzetting gegeven van „Ons Bestuur in Oost-Indië", en daarbij wat langer stilgestaan bij de B.-B.-ambtenaren en zijn schets doorvlochten met herinneringen uit eigen „practijk". Verder zij verwezen naar het uitmuntende verslag der Nieuwe Apeld. Courant.

Alle belangstellenden worden er al vast opgewezen, dat omstreeks half November, de heer *G. F. M. Liebert*, oud ass.-resident, zal spreken over: „IJdelheid der IJdelheden"; een schets van het volks- en liefdeleven der Lampongers.

Bovendien zullen we het buitenkansje hebben, dat ongeveer een maand daarna — in samenwerking met de „Natuurhistorische Vereeniging" — *Prof. Jeswiet* uit Wageningen, een natuurhistorisch onderwerp zal behandelen.

Beide voordrachten zijn met lichtbeelden. Wij hopen dat de belangstellenden vele niet-belangstellenden zullen overhalen om deze voordrachten bij te wonen... en... tot leden zullen bombardeeren.

Voor het Bestuur:
De Secretaris,
J. C. BAARS.

C. A. KLAUFUS
Lid der Verg. v. d. Effectenhandel
Kantoor: Reguliersgracht 18 — Telef. 34727
AMSTERDAM 5446
EFFECTEN — COUPONS
Administratie — Nazien van Lotingen
Adviezen voor Beleggingen

Instituut Hommes
Internaat Hoogezand
Ind. jongens Holland
VRAAGT GRATIS PROSPECTUS
5350

Voor BROOD en GEBAK: Henri J. Carels, Den Haag, Amsterdam en Haarlem

VAN MARLE EN BIGNELL

Lange Voorhout 58 's-GRAVENHAGE

KUNSTVEILINGEN MEUBELVEILINGEN TAPIJTVEILINGEN

Op aanvrage wordt Catalogus toegezonden

5551

Vereeniging „Oost en West"

Opgericht 3 Mei 1899.

Afdeelingen in Amsterdam, Amersfoort, Apeldoorn, Arnhem, Breda, Bergen op Zoom, Deventer, Twente (zetel Enschedé), 's-Gravenhage, Groningen, 't Gooi (zetel Hilversum), Haarlem, Leiden, Nijmegen, Rotterdam en Utrecht. Vertegenwoordigers in Oost-Indië, Suriname en Curaçao.

De Vereeniging „Oost en West" beoogt het onderhouden en versterken van den band tusschen de Europeesche en Overzeesche deelen van het Rijk der Nederlanden, door het bevorderen van hunne zedelijke en stoffelijke, gemeenschappelijke zoowel als bijzondere belangen.

Zij neemt derhalve stelling tegen de verderfelijke invloeden, die zoowel in Oost-Indië als hier te lande aansturen op een verbreking van het Rijksverband.

Voor zooveel dit binnen haar werkingsfeer ligt, werpt zij daartegen een dam op door de bevordering van al datgene op zedelijk en stoffelijk gebied wat de Overzeesche deelen met het Europeesche onderling verbindt.

Zij bezigt daartoe verschillende middelen.

In de eerste plaats verspreidt zij populaire kennis van ons Overzeesch gebied onder het Nederlandsche Volk door voordrachten, lezingen, tentoonstellingen enz.

Van de hieronder vermelde organen der Vereeniging worde hier in het bijzonder genoemd het *Koloniaal Weekblad*.

Het Koloniaal Weekblad is een betrouwbare gids en vertolkt mede de in O.- en W.-Indië heerschende rechtmatige gevoelens en verwachtingen, verband houdende met de evolutiën op maatschappelijk en economisch gebied, en geeft een overzicht van de geschriften welke over O.- en W.-Indië, vreemde nederzettingen en verre landen, verschijnen.

Om ons doel te bereiken is moreele en financieele steun onmisbaar; beide worden verleend door toetreding als lid of als begunstiger.

Sluit U dus aan bij de Vereeniging „Oost en West", Telefoon 14519.

Mededeelingen

VAN HET HOOFDBESTUUR.

Voor de afdeelingen.

Mevrouw M. B. de Lange—de Bruijn, Hooftlaan 21 te Bussum, stelt zich beschikbaar voor het houden van voordrachten met lichtbeelden over Curaçao. (Foto's ter plaatse genomen).

Voorwaarden f 25 plus reis, eventueel verblijfkosten, met beschikbaarstelling van projectie-lantaarn (Epidioscoop).

Van de afdeeling Curaçao.

Van de op 18 Juli l.l. op Curaçao opgerichte Afdeeling van de Vereeniging, welke afdeeling thans reeds 188 leden telt, heeft Z.Ex. de Gouverneur het hem aangeboden Eere-Voorzitterschap der Afdeeling aanvaard.

Het Bestuur bestaat uit:

Dr. H. Polvliet, voorzitter; dr. G. H. Eskes, onder-voorzitter; H. J. C. Bodenburg Hellmund, secretaris; J. H. Schroeder, penningmeester; en kapitein W. Antheunissen.

VAN DE REDACTIE.

Demonstratie eener Indische monstercollectie te Utrecht.

De Commissie tot Bevordering van den Nederlandschen Uitvoer naar Nederlandsch-Indië, ingesteld bij Kon. Besluit van 14 Mei 1930 No. 44, deelt ons mede, dat eene collectie monsters van artikelen, welke een voorname rol spelen op de Indische markt, ter voorlichting van de Nederlandsche nijverheid gedemonstreerd zal worden van 10 November tot en met 4 December in het Jaarbeursgebouw te Utrecht. De monsters zijn bijeengebracht door den heer J. van Goor, die in opdracht van bovengenoemde Commissie dit jaar een studiereis op Java heeft gemaakt. Ter demonstratie zal tevens gelegenheid bestaan inlichtingen in te winnen omtrent den handel op Indië in het algemeen en meer in het bijzonder wat betreft den handel in artikelen, waarvan de monsters uitgestald zullen zijn. De demonstratie zal een besloten karakter dragen en uitsluitend toegankelijk zijn voor Nederlandsche fabrikanten en hunne employé's.

Belangstelling van H. M. de Koningin voor „Simavi".

Onlangs maakten wij in ons blad melding van belangrijke giften welke H.M. de Koningin-Moeder en Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Juliana hadden geschonken aan de Vereeniging „Simavi" („Steun In Medische Aangelegenheden Voor Inheemschen"), welke zich ten doel stelt den medischen nood in Oost- en West-Indië te helpen lenigen.

Thans heeft ook H.M. de Koningin „Simavi" met een *zéér* aanzienlijke gift verblijd.

De vereeniging „Simavi" in Kennemerland.

Naar wij vernemen is er thans ook een afdeeling „Kennemerland" gesticht van de vereeniging „Simavi" („Steun In Medische Aangelegenheden Voor Inheemschen").

Het bestuur is als volgt samengesteld:

Mr. G. Vissering (Pres. v. d. Nederl. Bank); Jhr. G. C. Quarles van Ufford (Gedel. Commissaris N.V. Zeehaven en Kolenstation Sawang); E. Dunlop (Chef E. Dunlop & Co.); J. R. Schenck de Jong (Oud-Voorzitter Alg. Landb. Syndicaat, Gep. Resident van Batavia); Jhr. Mr. E. Teding Van Berkhout; J. Th. Lohmann (Dir. N.V. Centrale Financiering Mij.); G. J. Droste Jr. (Dir. N.V. Droste's Cacao en Chocoladefabr.); Ds. F. Pont (oud-Pres. b. d. Indische Kerk); Dr. J. L. Van der Kloet (Arts); A. J. Berman; Mevrouw Koenigs, geb. gravin Kalckreuth; Mej. A. J. E. Meinesz; Mevrouw A. M. Nienhuis—Versteegh; Mevrouw M. S. O. Oderwald—Groenewoudt en Mej. L. de Josselin de Jong.

De heer J. R. Schenck de Jong is Voorzitter; Ds. F. Pont, Secretaris en de heer Dunlop, Penningmeester.

Commissariaat voor Indische Zaken.

Voor den textielvoorlichtingsdienst van de Afdeeling Nijverheid van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel in Nederlandsch-Indië kunnen worden uitgezonden:

A. personen bij voorkeur in het bezit van einddiploma H. B. S. 5 j. c., diploma Hoogere Textielschool Enschede of Textielschool Tilburg en van eenige practische ervaring, ter benoeming tot ambtenaar voor de textielnijverheid.

Bezoldiging f 300—f 850 's maands. Voorpraktijk kan voor 9/10 tot 9 Indische jaren (bij uitzondering tot 12 Indische jaren) in rekening worden gebracht;

B. personen met eenige algemeene ontwikkeling en vooral practische vakkennis ter benoeming tot:

a. vakkundige voor de textielnijverheid (weverij);

b. vakkundige voor de textielnijverheid (ververij).

De hiervoor aan te nemen persoon zal echter worden uitgezonden om voorloopig te worden benoemd tot assistent-vakkundige. Na afkondiging van de begrooting voor 1931 zal hij dan worden benoemd tot vakkundige.

De bezoldiging van een vakkundige bedraagt f 275—f 725 's maands; van een assistent-vakkundige f 200—550 's maands.

In hoeverre voorpraktijk in rekening kan worden gebracht zal nader worden beslist.

Aan de uitzending van de onder A. en B. bedoelde personen is verbonden vrije overtocht ook voor het wettig gezin in de 2e of 3e klasse en een tegemoetkoming in de uitrustingskosten bedragende voor de personen onder A. f 1200 en voor die onder B. f 1000, f 1100 of f 1200; voor gehuwden eventueel verhoogd met 50 pct.

Nadere bijzonderheden vindt men in de Nederl. Sts. Crt. van 20 Oct. 1930 no 203.

Het Luchtverkeer in Indië.

Zooals reeds vermeld vervoerde de K.N.I.L.M. in September met een dienstregelmaat van 100 % 1698 passagiers, tegen 1246 in Augustus.

In Soerabaia werd, aangemoedigd door het succes in Batavia en Palembang „Maangevlogen". 53 Soerabaianen hebben op één avond hun stad en omgeving gezien in de betooverende pracht van het heldere Indische maanlicht.

Het vrachtvervoer steeg in September tot 14.062½ K.G. tegen 11.841 K.G. in Augustus. Het voordeel van het snelle vrachtvervoer begint ook in Indië langzamerhand door te dringen.

Doordat de „talkie" in Indië populair is, wordt van het snelvervoer voor films zeer druk gebruik gemaakt. Een film, welke b.v. Donderdagavond om twaalf uur in Batavia afloopt, wordt Vrijdagavond eerste voorstelling in Soerabaja vertoond. Dank zij het snelvervoer worden 's middags in Palembang de vruchten en bloemen verkocht, welke 's morgens in de Bandoengsche hoogvlakten zijn geplukt, een tot dusverre, ongekende weelde voor de Palembangers.

Het postvervoer bedroeg in September, 795 K.G. is 55000 brieven tegen 689 K.G. of 48000 brieven in Augustus, en beweegt zich bij voortduring in stijgende lijn. De verwachting is gerechtvaardigd dat in de naaste toekomst dit vervoer zeer zal toenemen door de nu geopende lijn Batavia—Medan, welke lijn in Medan aansluiting geeft aan de mailbooten der „Nederland" en Rotterdamsche Lloyd". Immers door deze nieuwe verbinding is het mogelijk gebruik makend van de combinatie-trein tot Genua-Marseille boot van Genua-Marseille tot Medan (Nederland & Rotterdamsche Lloyd) vliegtuig Medan-Batavia (K.N.I.L.M.) de correspondentie van Nederland in 18 dagen in Batavia af te leveren. Voor deze verbinding is voor briefkaarten een toeslag verschuldigd van 10 cent boven het gewone tarief en voor brieven 10 cent per 20 gram, boven het gewone tarief van 6 cent. Het luchtrecht kan in gewone postzegels worden voldaan; echter moet de brief van de aanwijzing „Van Medan af, per vliegtuig" voorzien zijn.

De tijdwinst bedraagt voor Zuid-Sumatra 2 tot 4 dagen, voor West en Midden-Java 2 dagen en voor Oost Java 2½ dag.

De dienstregelmaat van 100% gedurende de nu twee-jarige exploitatie van de K.N.I.L.M. wettigt het veilig overbrengen van mail.

Alphabetische opgave van leden der Vereeniging „Oost en West" die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen over verschillende onderwerpen.

C. P. J. BLOK, gep. Ass. resident, laatstelijk van Soerakarta, de Riemerstraat 6, Den Haag. — Javaansch en Maleisch.

L. CH. A. FONTEYN, gep. Ass. resident, Frederik Hendriklaan 123, Den Haag. — Maleisch en Javaansch in geheelen omvang.

J. F. H. GIJSBERTS, Gep. Hoofd eener school in Ned. Oost-Indië; H. T. O. Laakkade 80, Den Haag, Kamer 126. — Privaatlessen op alle uren van den dag in alle vakken van het L. O. en, voor zoover de vakken op de H. B. S. betreft, ook voor lessen in Fransch, Ned. taal en letterkunde, Geschiedenis, Aardrijkskunde en Cosmographie. Genegen leerlingen aan huis te ontvangen voor toezicht op werk.

B. VAN GELDER, Fuchsiastraat 53, Den Haag. — Methodisch hygiënisch spreken.

H. HAYTINK, Oud Direct. leeraar van Curaçao, Pontanuslaan 80, Arnhem. — Privaatlessen in Spaansch en andere talen.

HET NED. TECHNICUM „P. B. N. A.", Directeur E. J. Rothuizen, en F. Wind, Arnhem. Is een volledig ingerichte technische school, die volgens de schriftelijke methode opleidt voor alle technische examens en beroepen. Toezicht van het Rijk en K. I. van Ingenieurs op de eindexamens.

M. J. NOLEN, gep. Ind. Hoofdonderwijzer, Edisonstraat 90, Den Haag. — Privaatlessen in alle vakken van het L. O. op alle uren van den dag. Bijwerken van leerlingen. Opleiding H. B. S. en Gymnasium.

J. J. M. H. NIJST, Lid Ned. Inst. van acc., Sloetstraat 3, Nijmegen, Parkstraat 105, Den Haag. Privaatles accountancy.

J. ISRAËL, Oud-adj. Translateur van de Javaansche taal te Soerakarta, beëedigd translateur hier te lande, Soestdijk. — Javaansch, vervaardigen van schriftelijke vertalingen uit het Hollandsch in het Javaansch en omgekeerd. Stelt zich ook in andere plaatsen beschikbaar.

A. H. JANSEN, Jacob Ruysdaallaan 21, Bussum. — Maleisch (grammatica, correspondentie, spreken) geeft les te: Bussum, Naarden, Weesp, Amsterdam, Hilversum, Baarn en 's-Graveland.

W. KEIZER, Mariaweg 50, Oosterbeek. — Soendaneesch en Maleisch.

DRA. A. PAARDEKOOPER, Leerares M. O. Hondecoeterstraat 24, Amsterdam (Z.) — Privaatles Engelsche taal en letterkunde, Handelscorrespondentie, Gramatica en Conversatieles.

Mr. E. RIJKE, Oud Ond. Recht. Ambtenaar, Wittesin-

AMERSFOORT

N.V. „PATRIA" 5303

Boek- en Fotohandel. — Kantoorartikelen.

UTRECHTSCHE WEG 46 TELEFOON 653

AMERSFOORT

PIANO of Radio?

Piano en Radio staan niet tegenover elkaar; zij vullen elkaar aan en al geeft de radio de muziek ook nog zoo goed weer, op gezellige avondjes heeft de piano toch nog altijd de voorkeur.

Een piano is niet alleen een middel om muziek ten gehoore te brengen, maar bovenal een middel om persoonlijk muzikaal gevoel te uiten. Wie muzikaal is, zal altijd het verlangen bijblijven om zelf te spelen.

Ook zal luisteren naar goede muziek alleen, het gehoor niet ontwikkelen. Kinderen, die piano leeren spelen, zullen later veel beter goede muziek kunnen waardeeren, dan zij die geen muziekkennis hebben.

Een goede piano is de sleutel tot de gezelligheid in huis en een goed pianospeler is overal welkom. Geeft daarom Uw kinderen de gelegenheid, die U misschien vroeger gemist hebt. Wij kunnen U een goede piano leveren vanaf

f 550.

GOOSEN & SWAGERMAN
LAAN VAN MEERDERVOORT 100
DEN HAAG TELEF. 37867
PIANO'S ORGELS RADIO

5289

N.V. Haagsche Boazbank

Molenstraat 45 & Telefoon 15903
Den Haag

Rente Spaarkas . . . . . $3\frac{1}{2}$ %
Rente Deposito's . . 3 tot $4\frac{1}{2}$ %
Rente in Rekening-courant 3 %

Aan- en Verkoop- van Effecten
Verzilvering van Coupons
SAFE-INRICHTING
De Directie: Mr. J. A. DE WILDE
M. A. POTTER

5439

Verlofgangers in Nederland

verzuimt niet tijdens Uw verlof een Schildering, Zegelring en Lakstempel met Uw

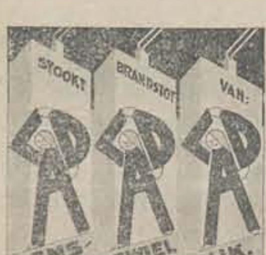
Familiewapen 5523

te laten maken. — Een fraai bezit en aardig geschenk!

MARTEN N. DAMSTRA, Kapelstr. 46 - Utrecht

levert dit alles billijk en zeer juist uitgevoerd.

Tal van dankbetuigingen uit Indië.

Hoofdkantoor
BINCKHORSTLAAN 5
Telefoon 72184
(3 lijnen) 5563

gel 58, Leiden. — Ned. Ind. Wetboek, Adatrecht, Staatsinstellingen van Ned. Oost- en West-Indië, Javaansch, Maleisch en Madureesch.

J. J. F. SCHREUEL, Gep. Ass. Res. Beeklaan 108, Den Haag. Maleische taal en letterkunde.

A. A. SCHOEVERS, Stadhoudersplein 3, Den Haag. — Stenografie, Machineschrijven.

P. D. VISSER, Frederik Hendriklaan 162, Den Haag. —Maleisch (gramatica, correspondentie, omgangstaal) en wiskunde.

A. H. J. G. WALBEEHM, Witterozenstraat 54, Leiden. — Javaansch en Maleisch.

Mr. Drs. P. A. F. BLOM, Cand. Notaris, oud Recht. Ambtenaar O. I., Hoogstraat 10, Bergen op Zoom. — Lessen schriftelijk en mondeling voor Ind. notariaat en doct. examen Indisch Recht, Economie en Kol. Economie.

Bestemd voor uitzending naar Nederlandsch-Indië.

W. Muller, Landmeter 3e kl. bij het Kadaster, Laan van Eik en Duinen 104, Den Haag.

F. W. Schmale, hoofdonderwijzer o. l. o., p/a den heer L. Bakker, Kr. Mijdrechtstraat 13 II, Amsterdam (Z.); M. Th. Diebels, alsvoren, Van Kinsbergenstraat 21 II, Amsterdam (W.); W. Wijker, alsvoren, Houtigehage (Fr.); F. J. Förch, administratief ambt. bij het Binn. Bestuur, Valkenboschlaan 278, Den Haag.

In Nederland aangekomen verlofgangers.

A. Verheul wd. ambt. voor de mededeelingen b.d. afd. bestuurszaken v. h. dept. B.B., Benthuizen (Z.-H.); J. Bakker, controleur 2e kl. b.d. P.T.T., Spoorstraat 140, Den Helder. Mej. A. A. C. van Bazel, ond. v. Bijstand, werkzaam aan de Dr. Benjaminschool te Paramaribo, Heerengracht 16, Amsterdam; J. W. Dijk, landbouwscheikundige b.h. Landbouwproefstation te Paramaribo, Zuideinde 49, Meppel; G. van Doorn, onderwijzer 1e kl. bij het O. W. L. O., Adr. van Oostadelaan 37 bis, Utrecht; A. Twerda, controleur 1e kl. bij het B. B., Nic. Beetsstraat 16, Utrecht; mr. M. J. de Gast, landrechter te Kediri, Marktveld, Sommelsdijk.

Met Pensioen.

J. A. J. L. de Man, 1e commies bij de S.S. en Tr., Jozef Israëlstraat 48, Nijmegen; A. A. A. Holsheimer, beheerder 1e kl. bij 's Lands Pandhuizen, Latterusstraat 31, bis h. Amsterdam; Th. C. van der Prijdt, hoofdteekenaar bij de Waterstaat en 's Lands B. O. W., Broekhorstlaan 1, Voorhout; P. C. Arends, resident van Sumatra's Westkust Bentinckstraat 16, Den Haag.

Eerste klasse Familie-Pension PENSION MARINA

MENTON (Côte d'azur) Tel. 167

W. & K. Stroomend water. Gelegen aan Zee te Menton, in de nabijheid van het station en de tram. 5519

Financieele Berichten.

Opgave van de N. V. Haagsche Boaz-Bank, Molenstraat 45, Den Haag.

Noteeringen ter beurze van Amsterdam.

		20 Oct. 1930	27 Oct. 1930
Aandeelen	Koloniale Bank	$157\frac{1}{4}$	171
„	Ned. Ind. Handelsbank .	129	134
Cert. aand.	Ned. Handel Mij. . .	$147\frac{1}{4}$	$153\frac{1}{4}$
Aandeelen	Alg. Exploratie Mij. . .	116	$120\frac{3}{4}$
„	Kon. Petroleum Mij. . .	$336\frac{3}{4}$	$335\frac{1}{4}$
„	Rubber Cult. Mij. A'dam.	$97\frac{7}{8}$	$114\frac{1}{4}$
„	Ned. Ind. Suiker Unie .	179	207
„	Ned. Scheepvaart Unie .	138	$146\frac{1}{2}$
„	Handelsverg. A'dam . .	373	415
„	Deli Batavia Mij. . . .	$280\frac{1}{2}$	$302\frac{3}{8}$
„	Deli Maatschappij . . .	275	$300\frac{1}{2}$
„	Senembah Mij.	$313\frac{1}{8}$	$329\frac{3}{4}$
„	Deli Spoor	$159\frac{1}{2}$	169
„	Ned. Ind. Spoorweg Mij.	$162\frac{3}{8}$	179
„	Philips Gloeil. (nieuwe) .	$282\frac{3}{4}$	$276\frac{5}{8}$
Cert. aand.	Margarine Unie . . .	225	$237\frac{1}{8}$

Wisselkoersen	Verkoop
Londen	$12.06\frac{3}{16}$
New York Cable	$2.48\frac{5}{16}$
Berlijn	59.16
Parijs	$9.74\frac{1}{2}$
Brussel (Belga)	$34.61\frac{1}{2}$
Zurich	48.21
Weenen	35.05

Mutatiestaat van 22 tot 29 October '30

Nieuwe Leden:	Voorgesteld door:
Mr. W. J. M. Plate, Rechterlijk Hoofdambtenaar in N.-I. m.v. Den Haag, Sweelinckplein 8.	den heer F. H. W. J. R. Logeman, Den Haag.
R. van Duinen, Oud Leeraar H.B.S., Den Haag, Frederik Hendriklaan 19.	den heer J. L. Hooftman te Velp (G.)
Mejuffrouw C. M. Dubois, Utrecht, Hobbemastr. 6.	Mevrouw G. Bosscha—Massink te Utrecht.
Mevrouw F. Puister, Utrecht, E. C. Dondersstraat 52bis.	den heer J. W. C. Grootendorst te Utrecht.
H. ter Kuile Jzn., Enschedé, Hengelosche Straat 28. / Firma N. J. Menko, Enschedé, Postbus 21.	den heer J. J. Hansma te Enschedé.
S. Veldmeijer, Kapitein der Infanterie, Nijmegen, Driehuizerweg 84.	Afdeelingsbestuur van Nijmegen.
Mevrouw A. Ashoff, Nijmegen, Groenestraat 113.	den heer L. M. Burg te Nijmegen.
Mejuffrouw F. H. C. Steens Zijnen, Nijmegen, Straalmanstraat 5. / Mejuffrouw C. H. H. de Groot, Nijmegen, Berg en Dalsche Weg 202.	Mevrouw M. P. S. Bleckmann—Hoogenstraaten te Nijmegen.
A. J. Slabbekoorn, Nijmegen, St. Annastraat 428.	den heer A. van Boxtel te Nijmegen.
C. de Graaf, Nijmegen, St. Jorisstraat 26.	den heer D. Kruyt te Nijmegen.
D. Q. C. F. de Jonge van der Halen, Kolonel der Inf. Malang, Lowok Waroe 34. / A. H. Philips, Gouverneur van Atjeh en Onderhoorigheden te Koeta-Radja.	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" te Malang.

Afschrijvingen:

Mr. Dr. J. Wijnveldt, Rotterdam, Avenue Concordia 63.

Mr. A. J. van Vessem, Utrecht, Maliebaan 145.

Mr. J. G. Roobol, Enschedé, Oldenzaalsche Straat 135.

R. I. P.

S. J. R. de Monchy, Rotterdam, Heemraadsingel 299

Adresveranderingen:

Rectificatie: Het adres van Fred. Oudschans Dentz, Den Haag, blijft: Obrechtstraat 163.

J. Z. Mewe, van: Amsterdam, Keizersgracht 668, naar: Soerabaja, p.a. Javasche Bank.

Dr. A. A. L. Rutgers, Gouverneur van Suriname, van: Den Haag, Cremerweg 5, terug naar Paramaribo.

A. E. J. Bouwens, van: Apeldoorn, Jachtlaan 36, naar: Amsterdam, Leidsche Plein 32 (boven Tesselschekade).

Mevrouw de Wed. M. M. Lange—de Rochemont, van: Utrecht, Alex. Numankade 3 bis, naar: Nijmegen, Reestraat 15, f 2.50

J. G. Lutz, Reserve Kolonel, van: Bergen-op-Zoom, naar: Nijmegen, Pater Brugmanstraat 51. f 5.—.

J. Hendriks, Arnhem, van: Brugstraat 1, naar: Utrechtsche Weg 101.

M. A. Teune, Luit.-Kol. Mil. Adm. b.d., Arnhem, van: Van Limburg Stirumstr. 16, naar: Ruysdaelstraat 49.

J. W. L. Dietz, Arts, Den Haag, van: Smidswater 18, naar: Groenhovenstr. 26.

G. P. Hoekmans, Oud-Luit.-Kol. N.-I.-L., Den Haag, van: Oostduinlaan 87, naar: Roelofsstraat 43.

G. B. A. Feekes, Kap. Inf. N.-I.-L., van: Den Haag, Waldeck Pyrmontkade 130, naar: Nice, Avenue du Petit Fabron 5.

Ir. W. C. Twiss, Hoofdingenieur Mijnbouw, van: Den Haag, Groot Hertoginnelaan 105, naar: Bandoeng, p.a. Hoofdkantoor Mijnbouw.

R. Bussink, Hoofd H.-I.-S. Soerabaja, van: Victoriahotel, naar: Ketoepastraat 42.

W. C. de Haas, Off. v. Gez. 1ste kl., van: Malang naar: Makasser, p.a. Militair Hospitaal.

Mejuffrouw S. Kraag, van: Overveen, Oranje-Nassaulaan 162, naar: Haarlem, Florapark 3, p.a. J. J. Hofland.

Mejuffrouw Ch. Soeters, van: Overveen, Oranje-Nassaulaan 162, naar: Haarlem, Vredenhofstraat 26, p.a. Mevrouw Camphuis—Suermondt.

L. C. F. Polderman, Oud O.-I.-Hoofdambtenaar, van: Den Haag, naar: Hotel de Londres, Grand Rue 58, Montreux (Suisse).